Axel Axelsson

Östtorp, Husby.

Nyårsdagen 1936 dog i Östtorp en spelman av gamla stammen vilken under sin krafts dagar, tack vare sin skicklighet på fiolen,kunde räknas till eliten av Sörmlands spelmän. Vid sitt frånfälle var han landskapets äldste spelman och med sina förbindelser med den äldre generationens spelmän och med sin omfattande och utomordentligt värdefulla repertoar - vari ingick ett stort antal goda sextondelspolskor vilka notoriskt leda sitt ursprung från 1700-talet - kan han sägas ha utgjort en förbindelseled mellan gammal och ny tid. Hans namn var Melker Andersson och han var född 17/8 1840 i Snesta, Råby-Rönö socken. I sin ungdom hade han lärt sig trädgårdsmästareyrket och under den tiden vistats i Västerås och Stockholm, varunder han stiftade bekantskap med 'Blinda Kalle'- det kända Stockholmsoriginalet - med vilken han ofta spelade. Han upprätthöll även förbindelser med 'Glabon' i Björkvik, Karl Eriksson i Stigtomta -även han kallad 'Blinda Kalle' - Albert Ceder vid Esta i Sättersta socken - denne skall ha lärt sin konst i Norrköping och ansågs som en skicklig spelman vilken genom sin kärlek till glaset ådrog sig en förtidig död - m.fl. Sina flesta melodier

Melker Andersson hade lärt spela av en betjänt hos greve Wachtmeister på Kristineholm vid namn Vedholm vilken lär ha varit en framstående spelman, och från honom hade han sina flesta melodier.

De låtar som här meddelas ha upptecknats efter en son till Melker Andersson, lantbrukaren Axel Axelsson i Östtorp, Husby socken. Axelsson spelar intet instrument. Han började i sin ungdom att spela, men fadern kunde ej tåla de falska toner som en nybörjare på fiolen, naturligt nog, knappast kan undgå, och Axelsson måste därför lägga bort att spela. Tack vare sina omisskänneligt musikaliska anlag och sitt goda gehör tillägnade han sig emellertid de flesta av faderns melodier. Genom sin förmåga att kunna sjunga dem på ett fullt spelmansmässigt sätt - varvid icke minst anmärkningsvärt är den noggrannhet varmed legaton, förslagsfigurer, de av fadern använda tonarterna och övriga detaljer, karakteristiska för faderns spelsätt, återgavs - beredde det upptecknaren inga svårigheter vid noterandet av melodierna, och Axelsson har, genom sin beredvillighet att medverka, på ett förtjänstfullt sätt bidragit till att det bästa och värdefullaste av faderns repertoar kunnat bevaras.

Tvenne av Axelssons söner, Helge, född 1909, och Gösta Axelsson, född 1911, spela fiol, men ägna sig huvudsakligen åt nyare musik.

480 Vals

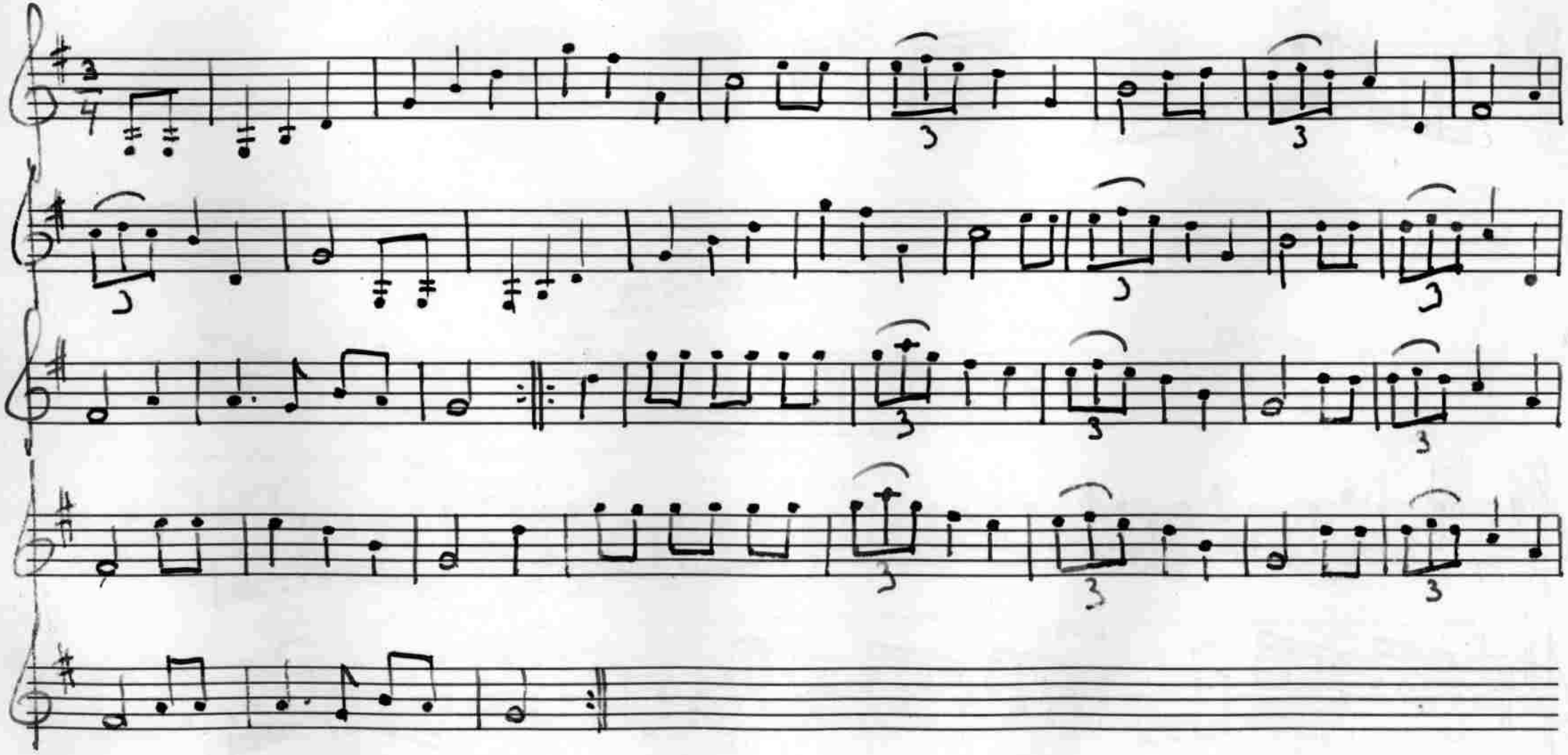

Valsen skall ha kommit från Årdala. Den spelades av Gösta Axelsson och var den enda melodi han lärt sig efter farfadern. De efterföljande av Melker Anderssons låtar ha meddelats av Axel Axelsson.

481 Polska

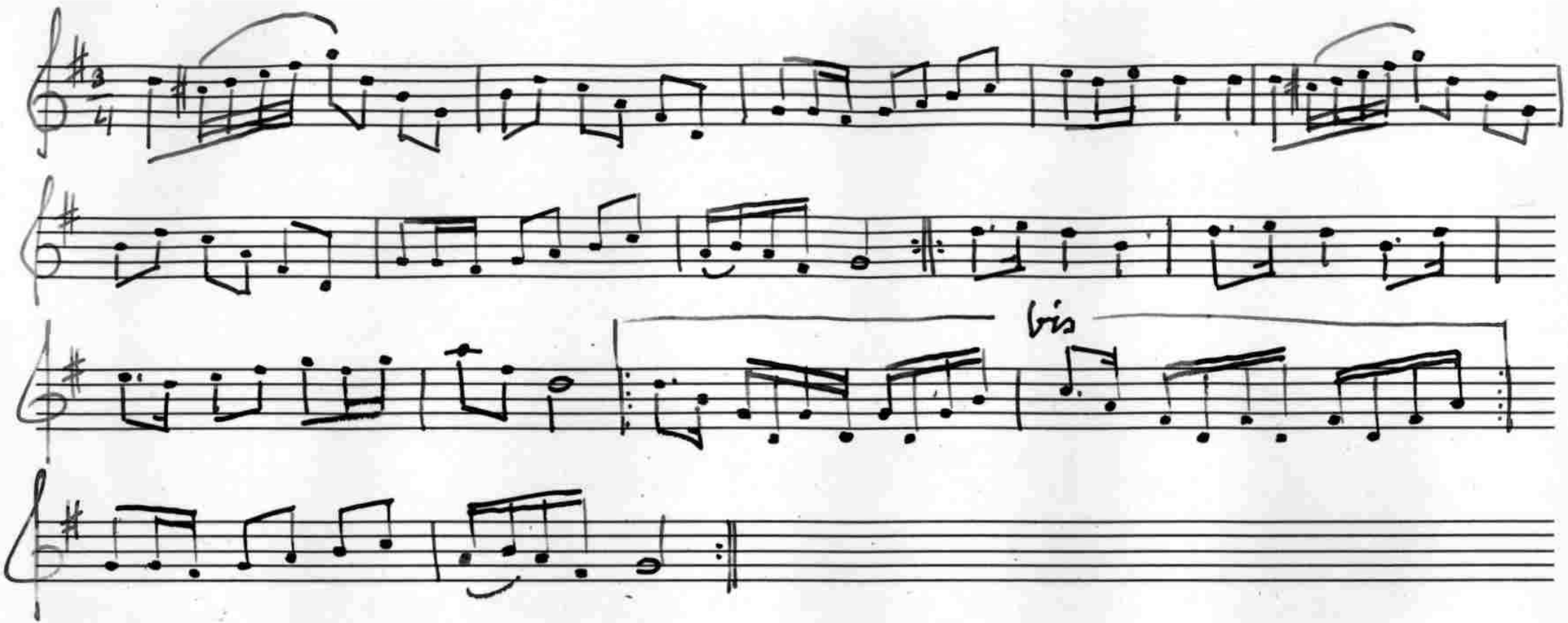

482 Polska

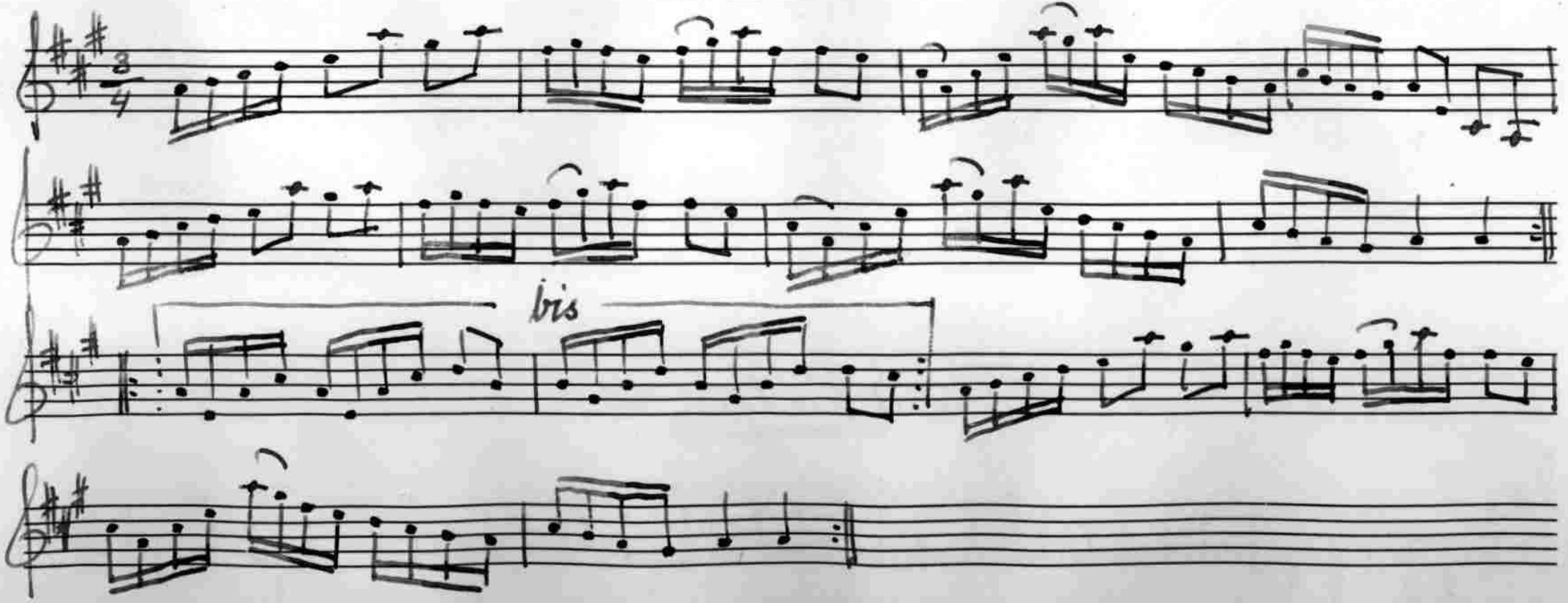

483 Polska

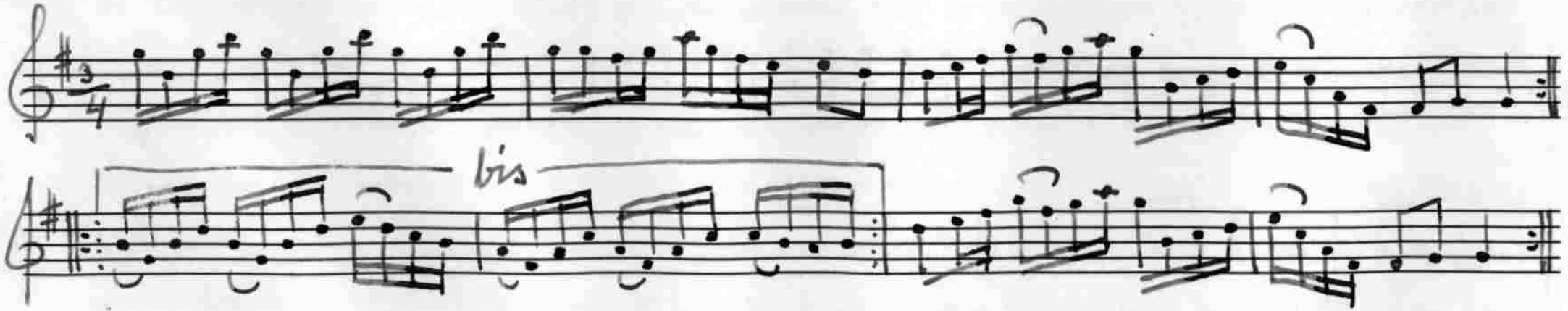

484 Polska

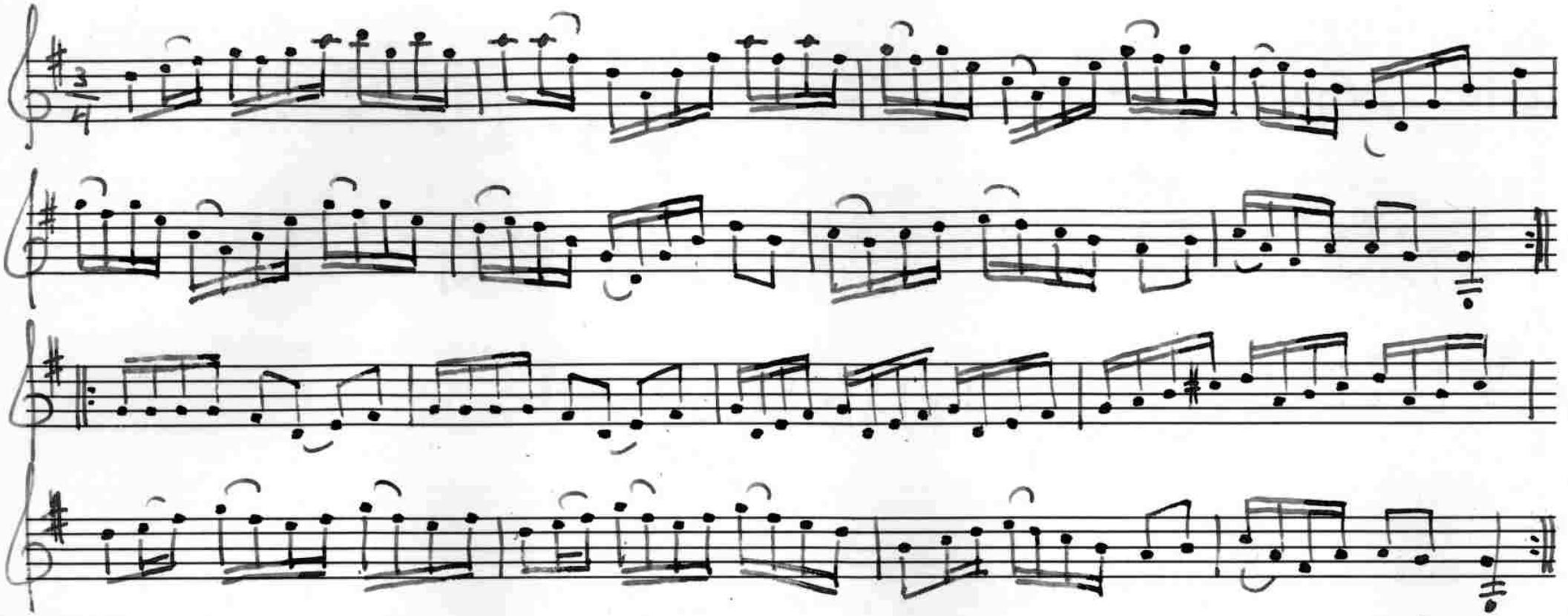

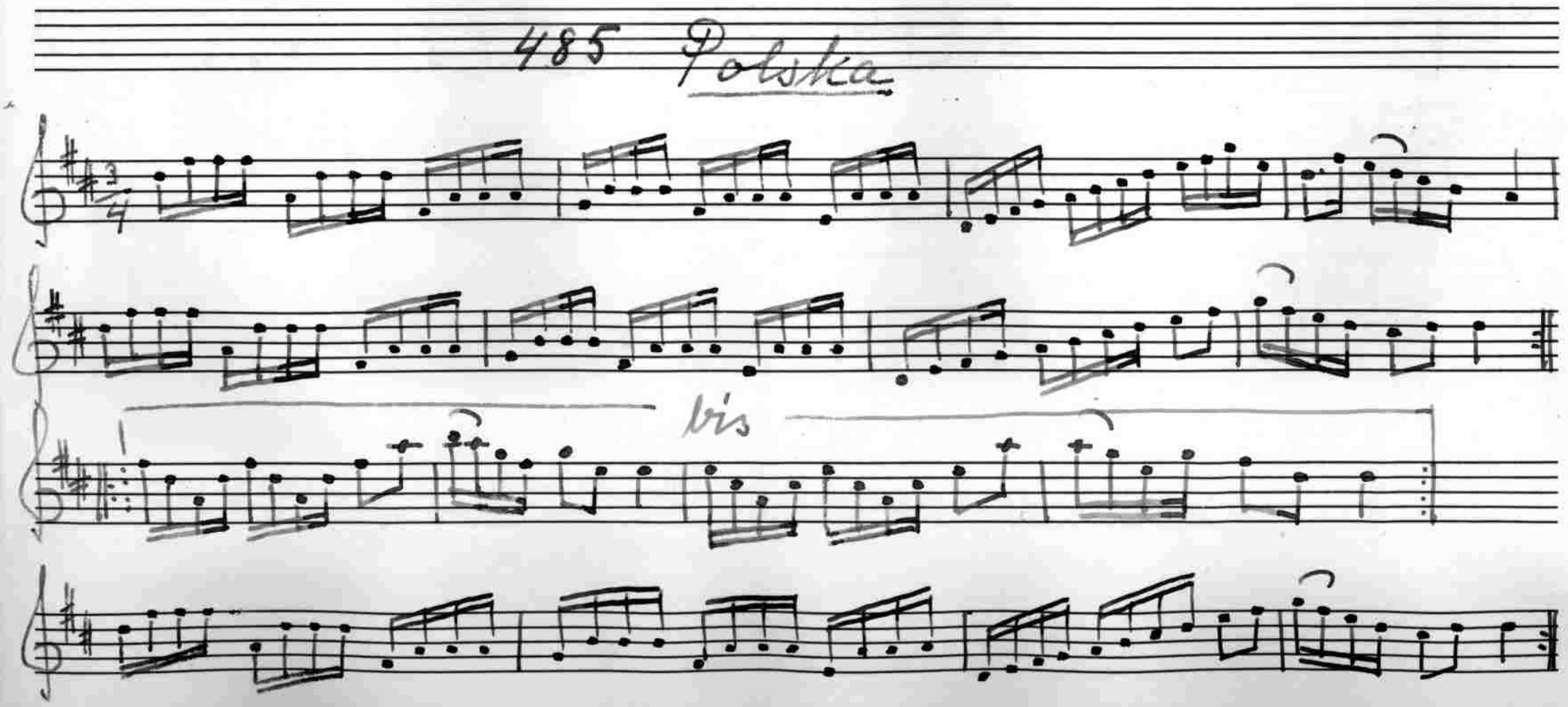
485 Polska
bis

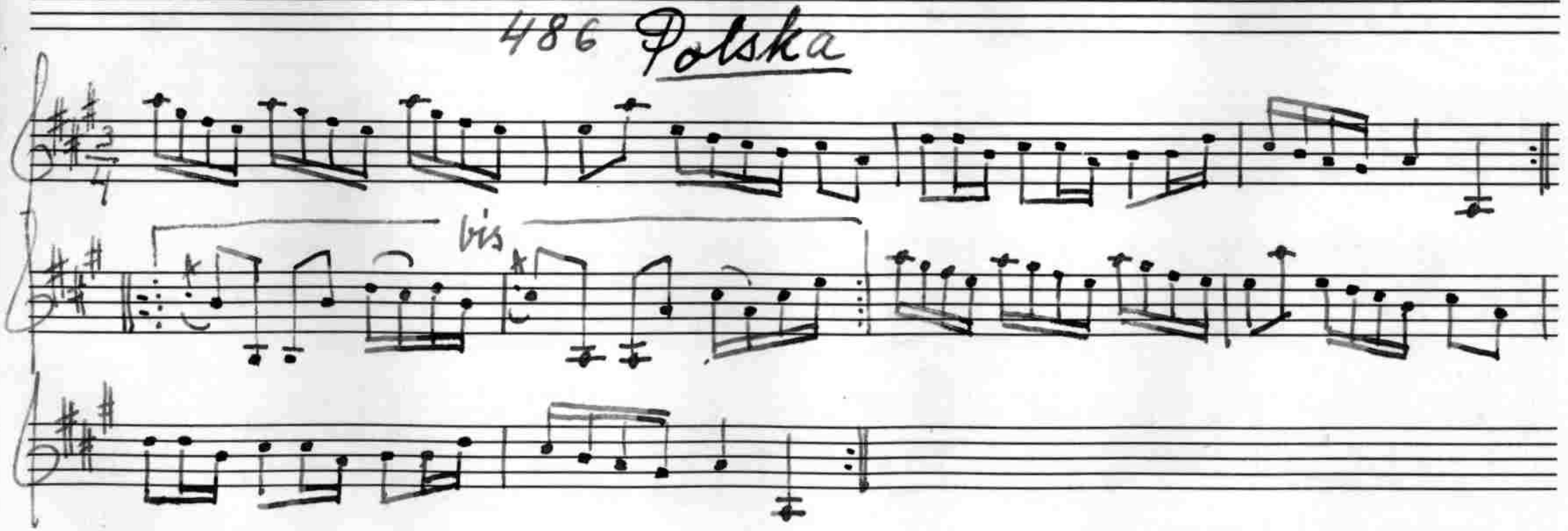
486 Polska
bis

4/87 Vals

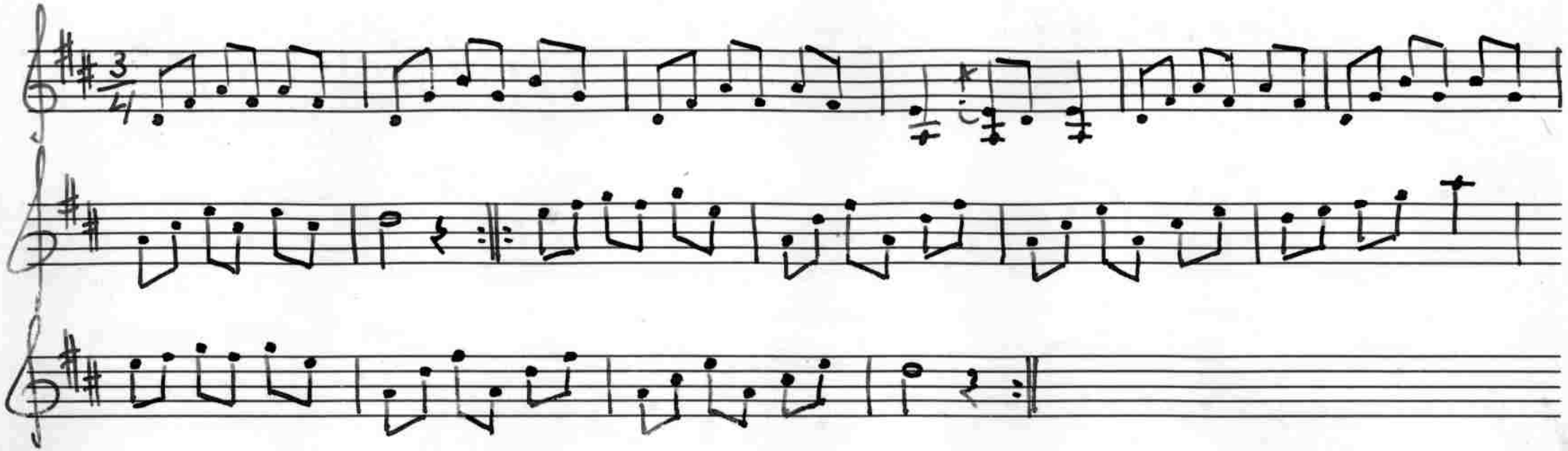

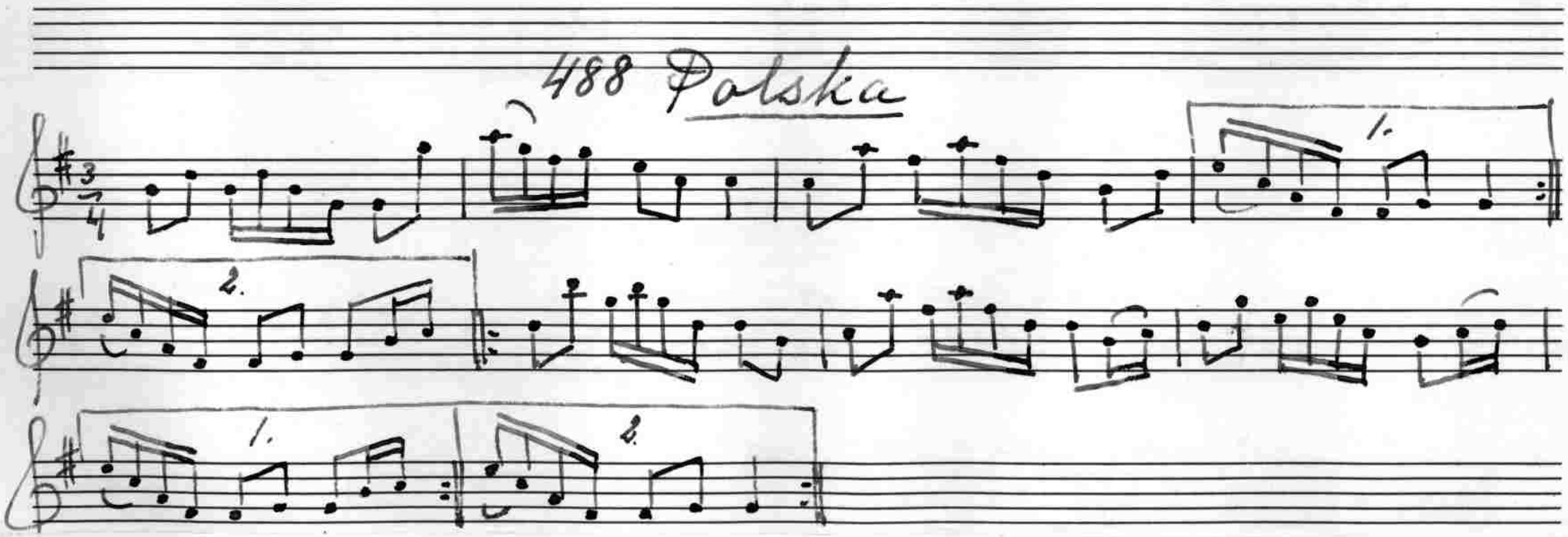

Melodien - särskilt första reprisen - är en variant av en av Leffler upptecknad polska.

Jfr Leffler: Bidr. t. Söderm. äld. kulturhist. X n:r 14.

489 Polska

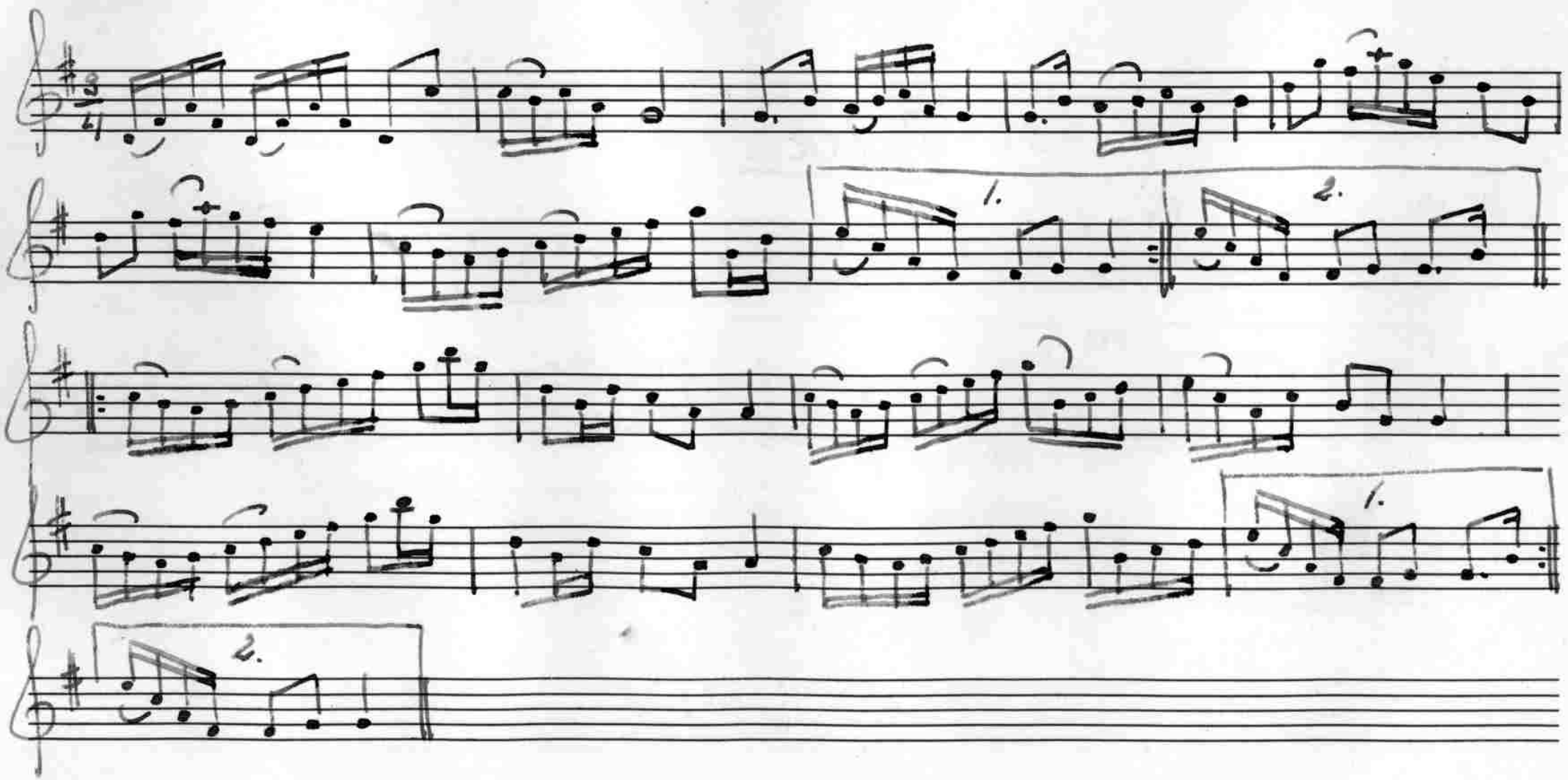

490 Polska

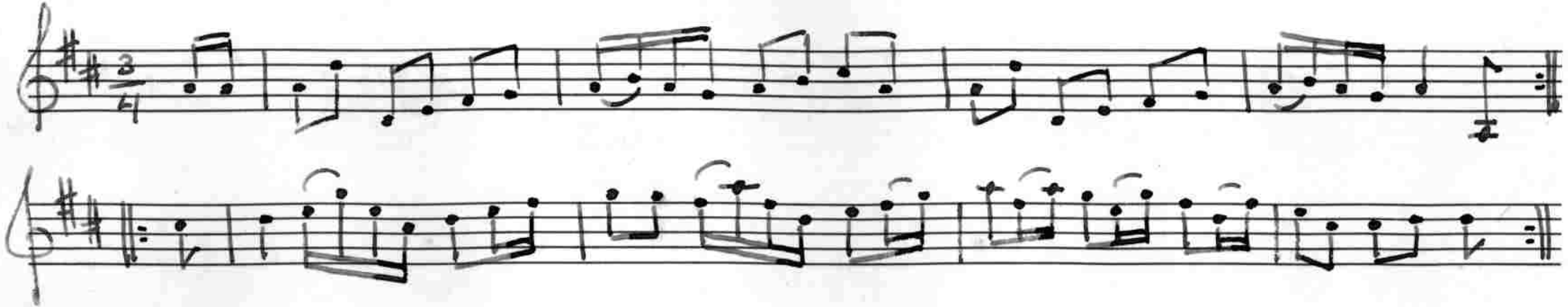

Melker Andersson hade polskan efter Glabon.

Jfr Leffler: Bidr. t. Söderm. äld. kulturhist. X n:r 42 och 42a.

491 Polska

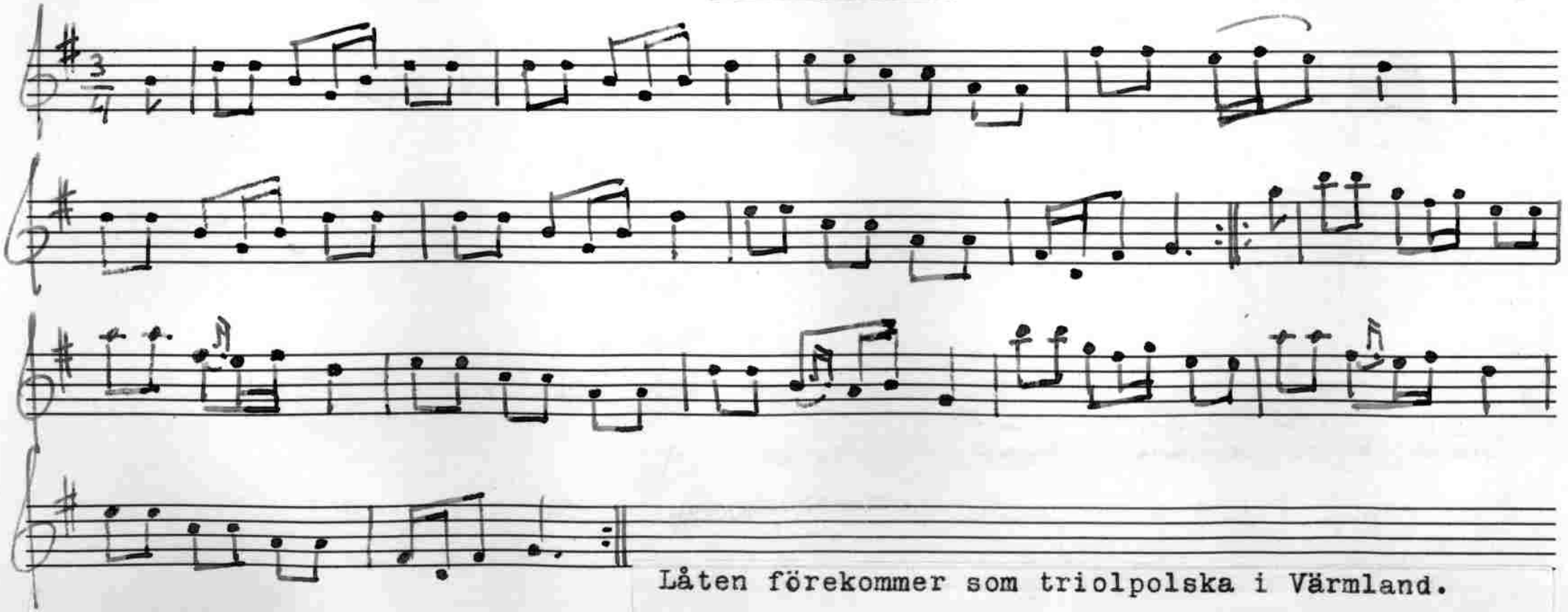

Låten förekommer som triolpolska i Värmland.

Jfr Svenska Låtar, Värmland n:r 50 och 286.

492 Polska

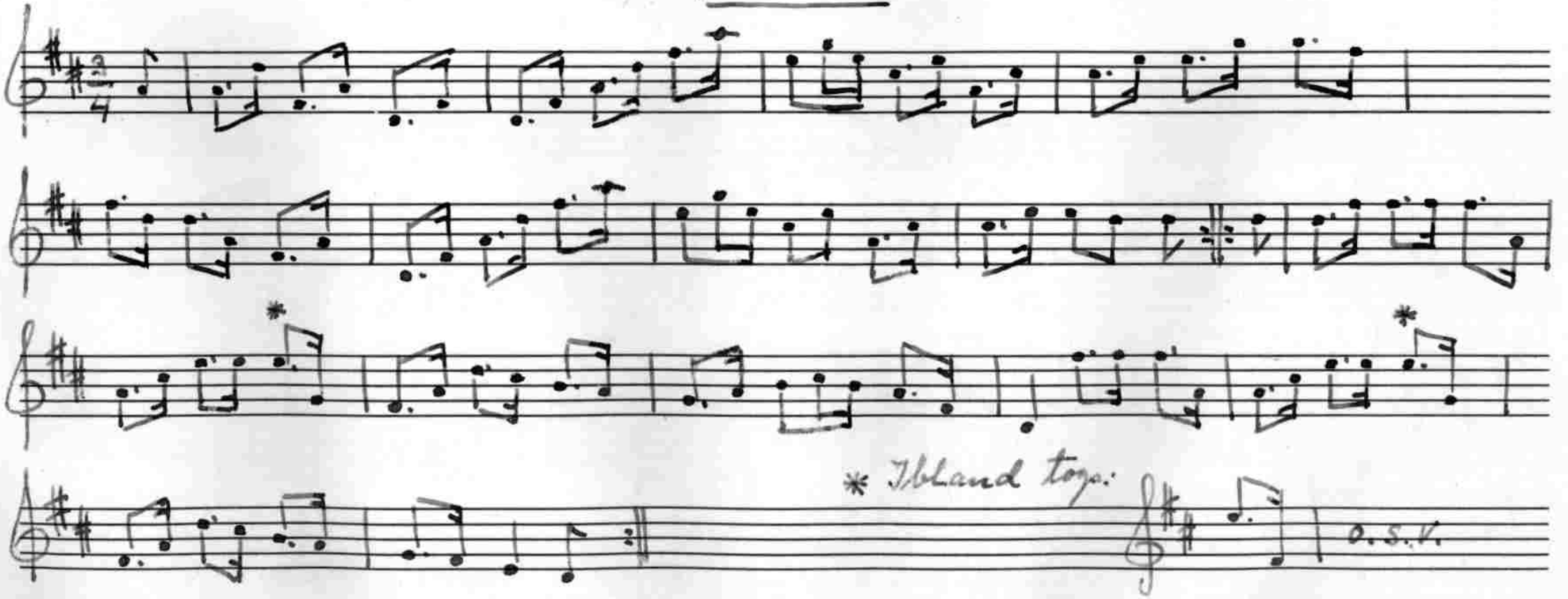

493 Polska

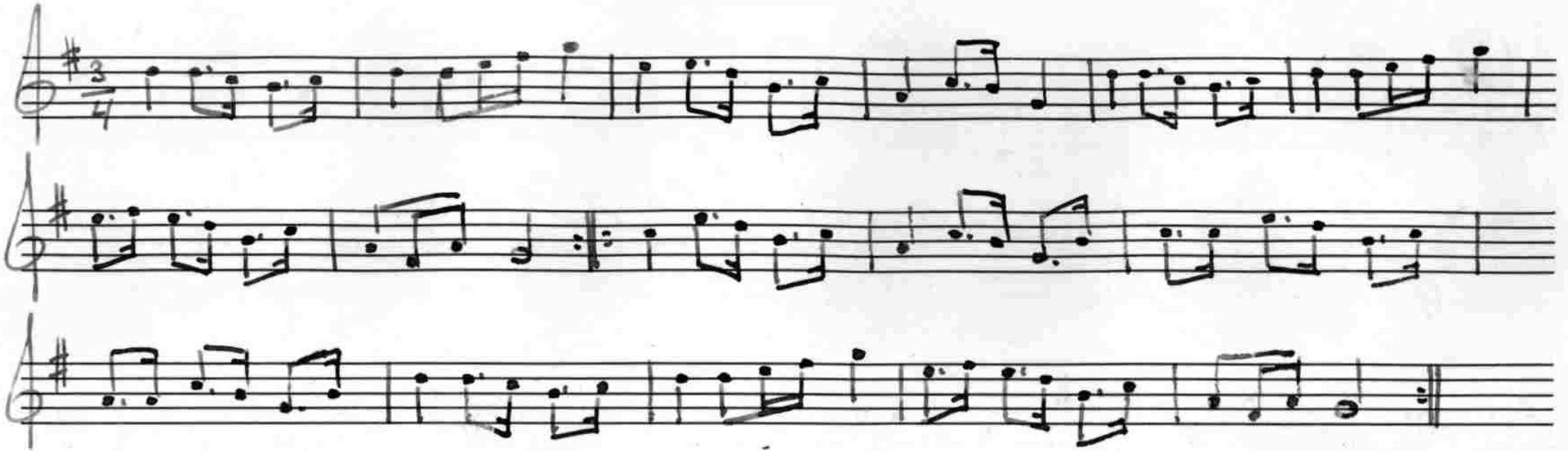

494 Polska

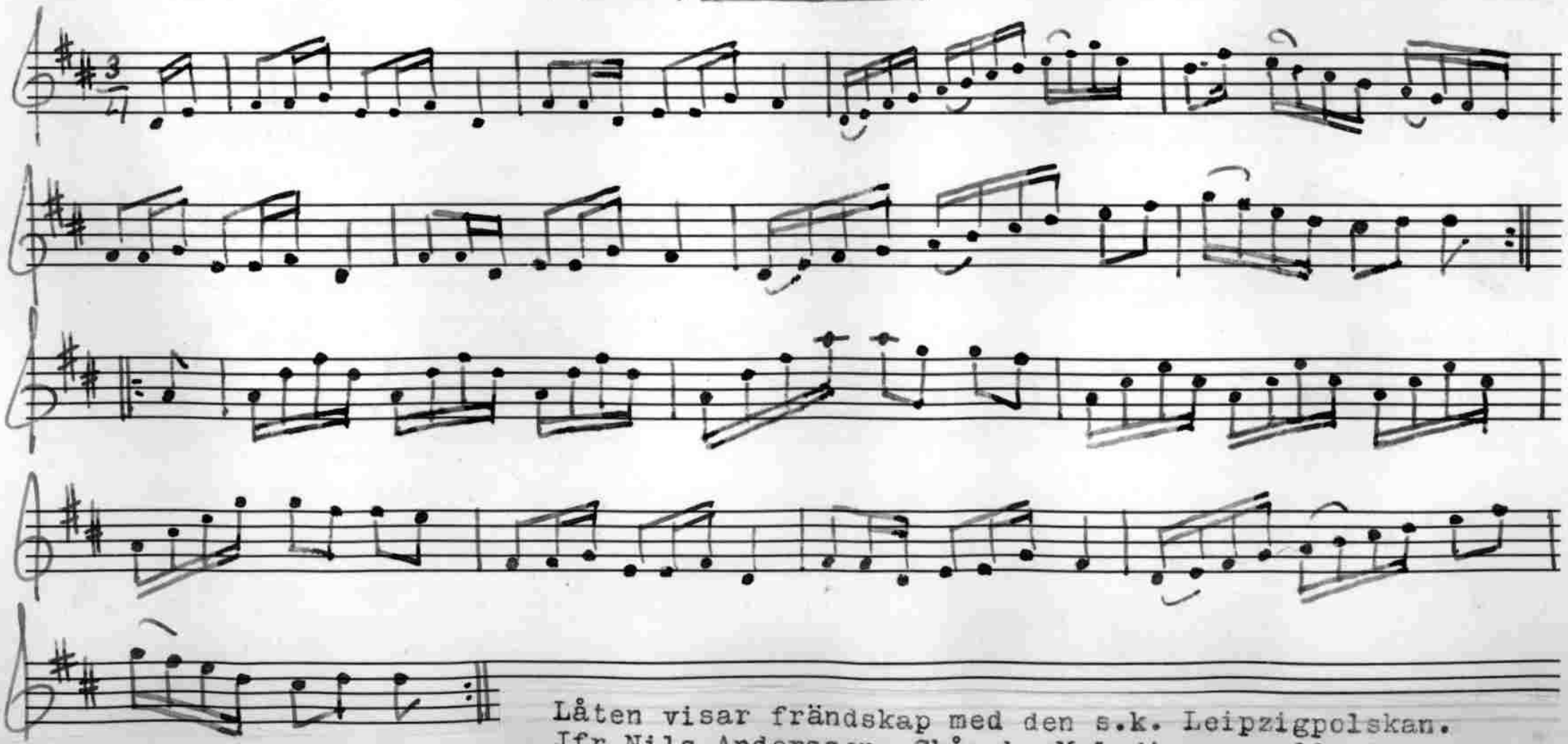

Låtar, Östergötland, h. Gotlanstoner n:r 216

Låten visar frändskap med den s.k. Leipzigpolskan. Jfr Nils Andersson, Skånska Melodier n:r 39, Svenska I n:r 167 och 212, II n:r 457 och 529 samt Fredin,

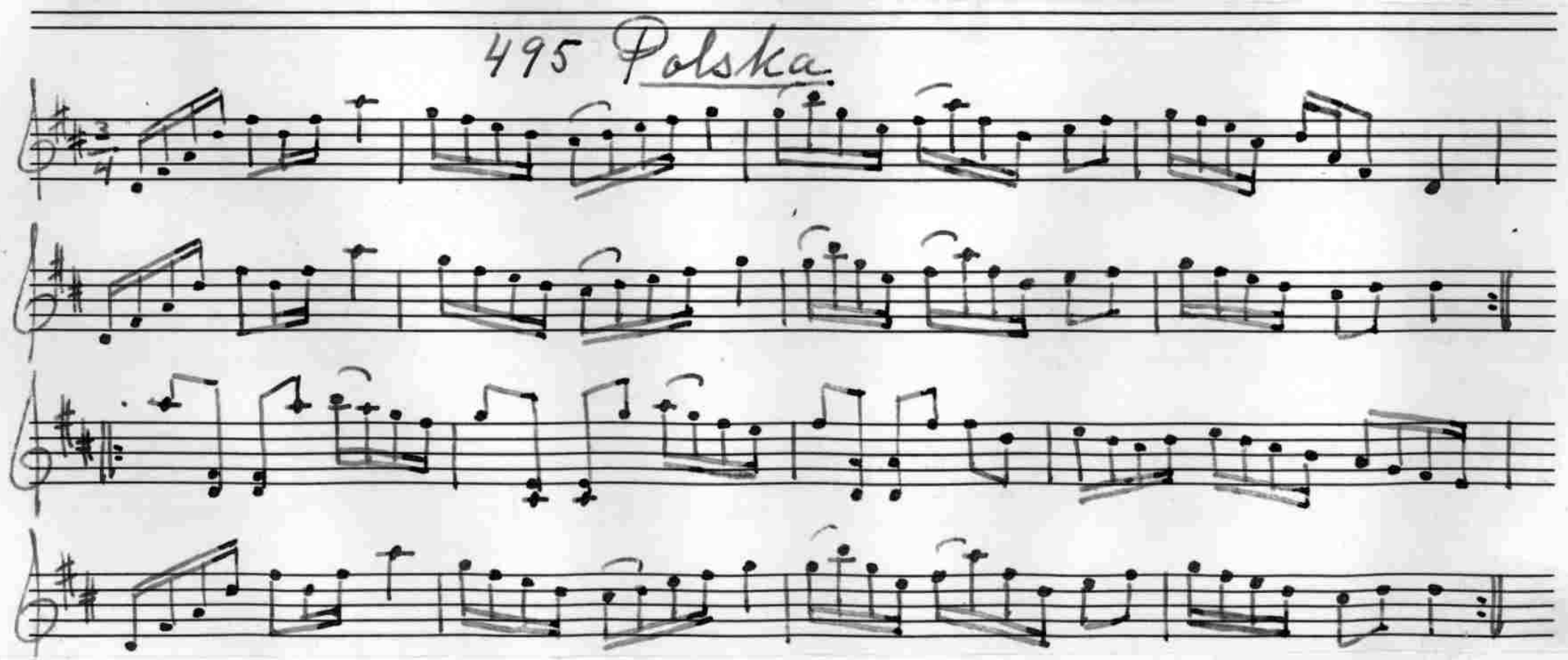

De dubbelgrepp som här och annorstädes förekomma spelades av Melker Andersson, enligt uppgift av Axelsson. Jfr Svenska Låtar, Närke n:r 72, Östergötland, h. I n:r 248 samt Nils Andersson, Skånska Melodier n:r 419.

496 Vals

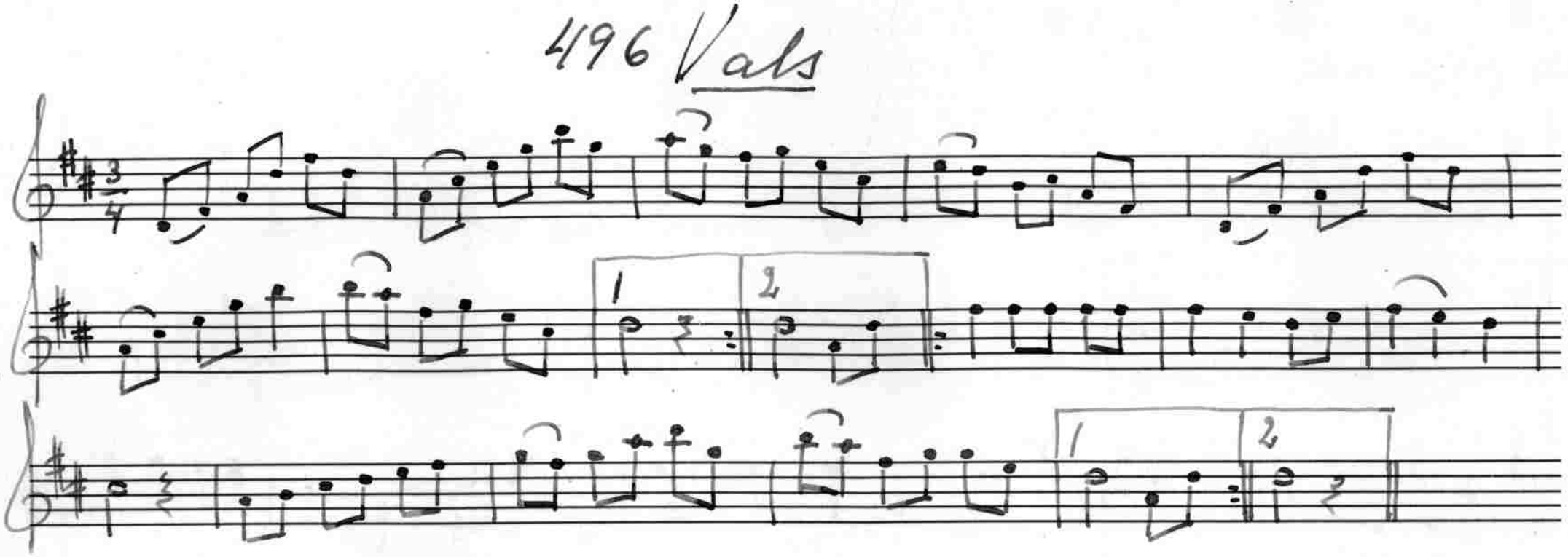

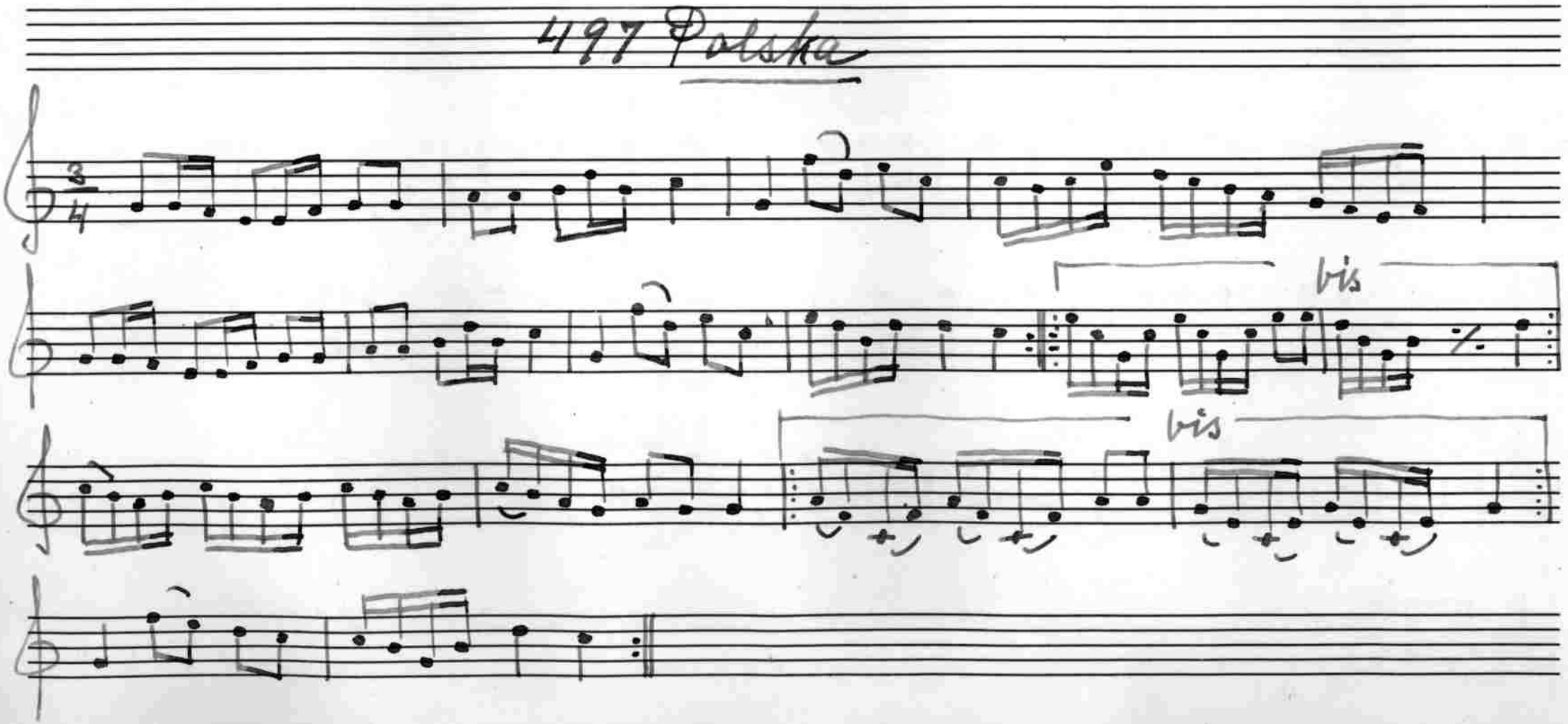
497 Polska
3/4
bis
bis

498 Polska

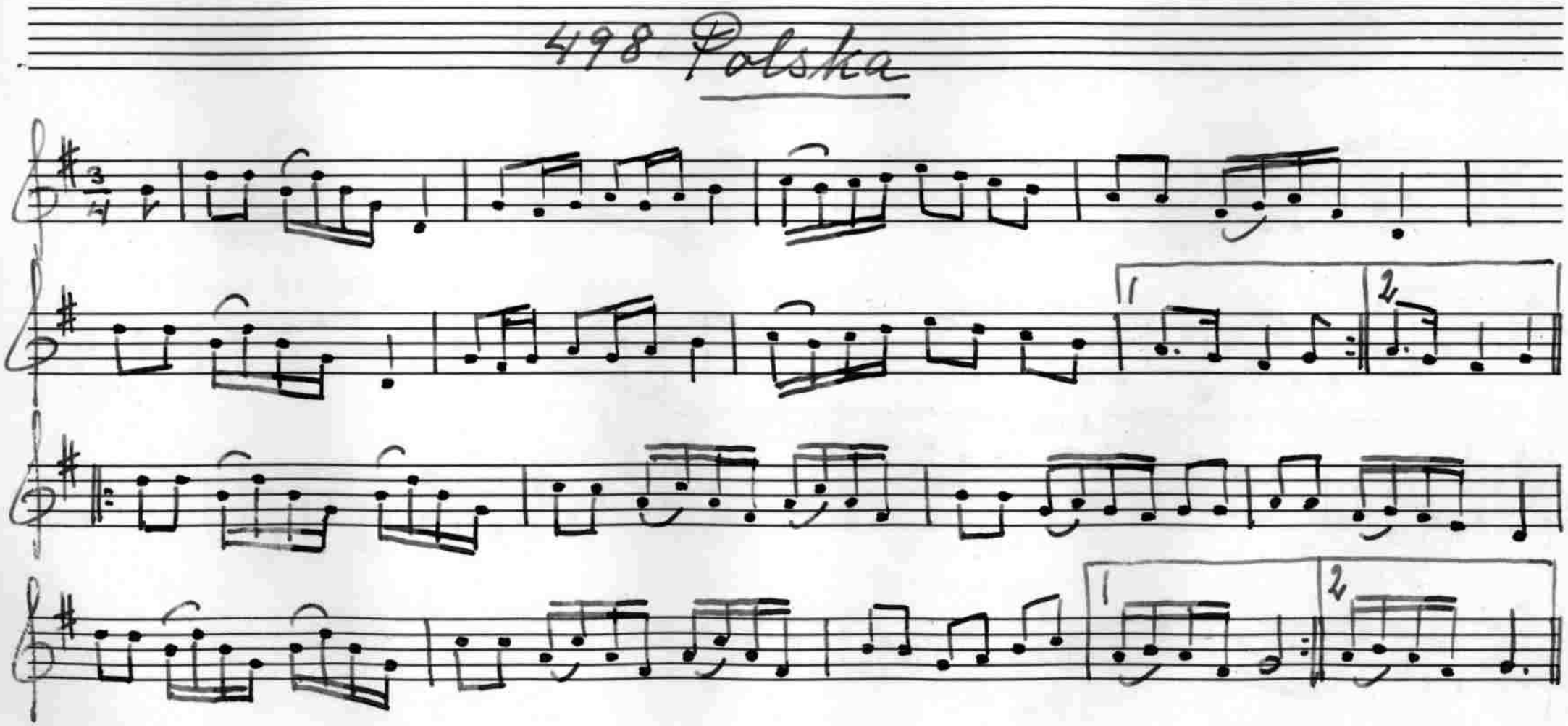

Jfr Leffler: Bidr. t. Söderm. äld. kulturhist. X n:r 39, första reprisen.

499 Polska

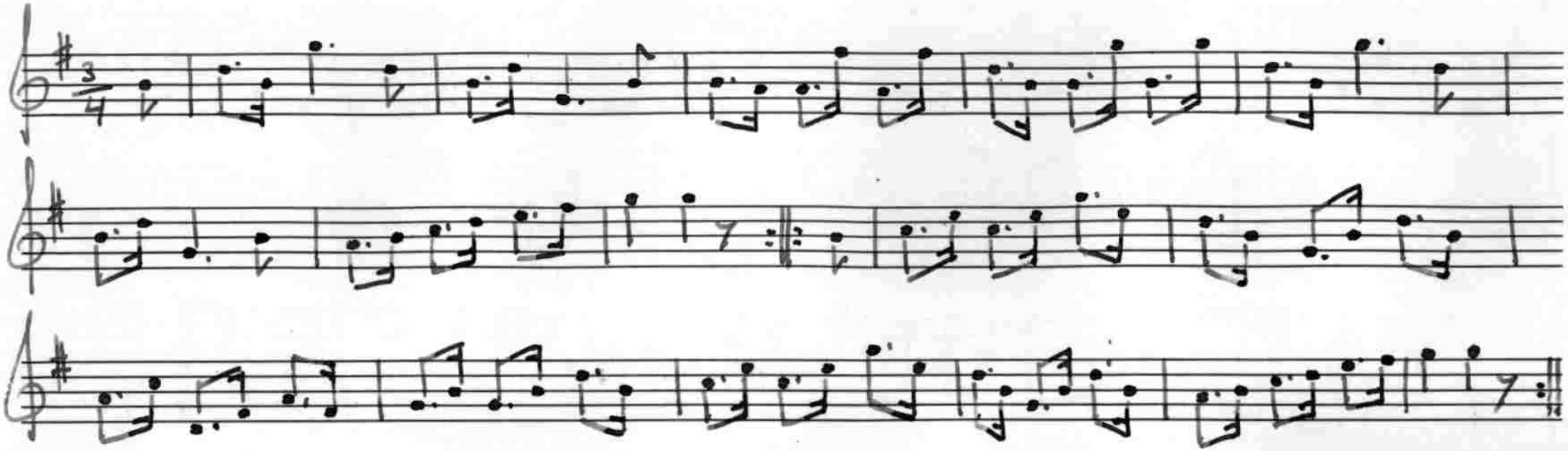

500 Polska

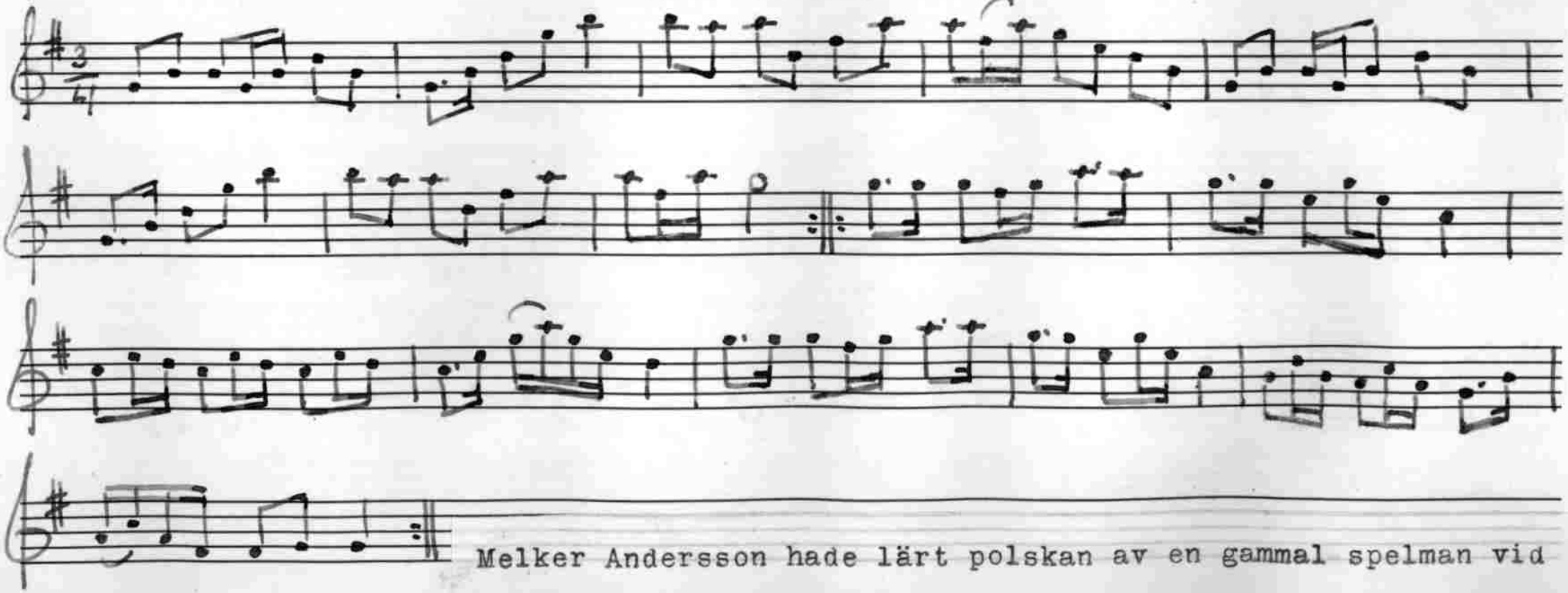

Melker Andersson hade lärt polskan av en gammal spelman vid namn Eriksson, som blåste flöjt.

501 Polska

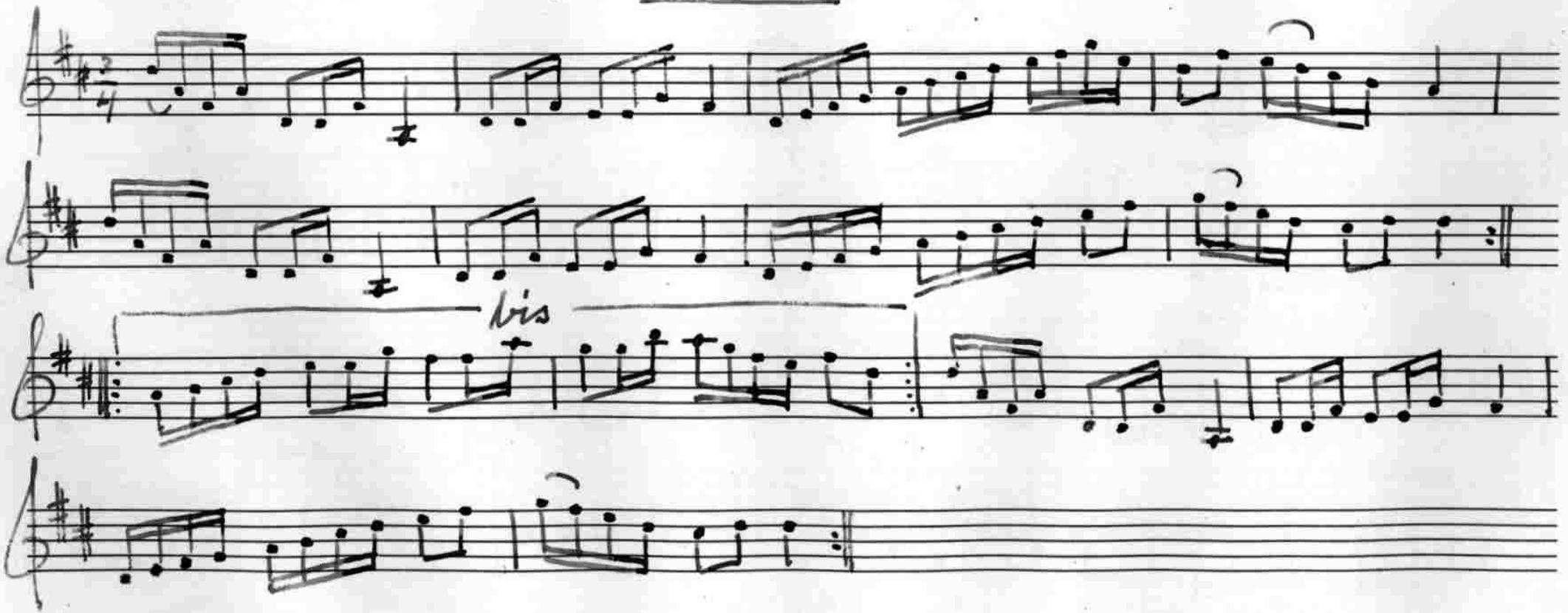

Jfr Leffler: Bidr. t. Söderm. äld. kulturhist. X n:r 19 och 44.

Gustavsson Wax 52

502 Polska

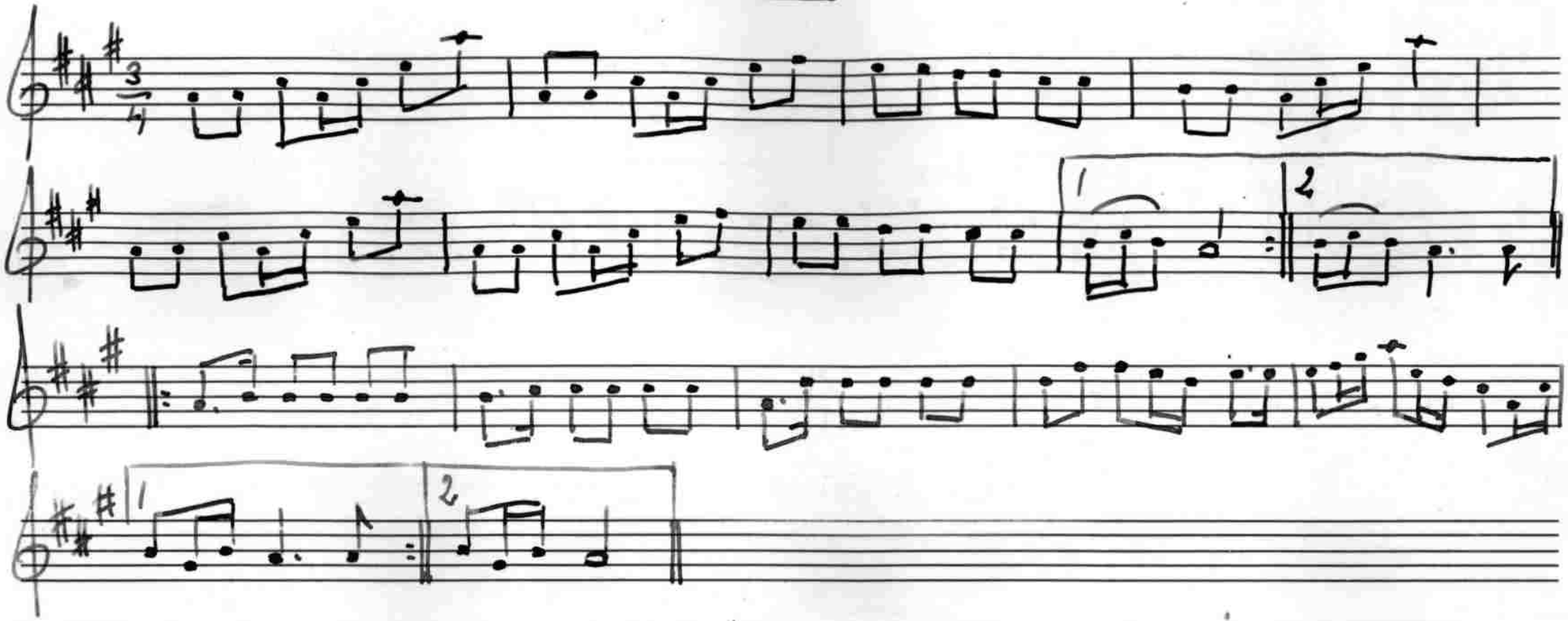

Låten är en variant av en känd polska. Jfr Leffler: Bidr. t. Söderman. äld. kulturhist. X n:r 65 och Bagge, 76 Polskor från Östergötland n:r 75.

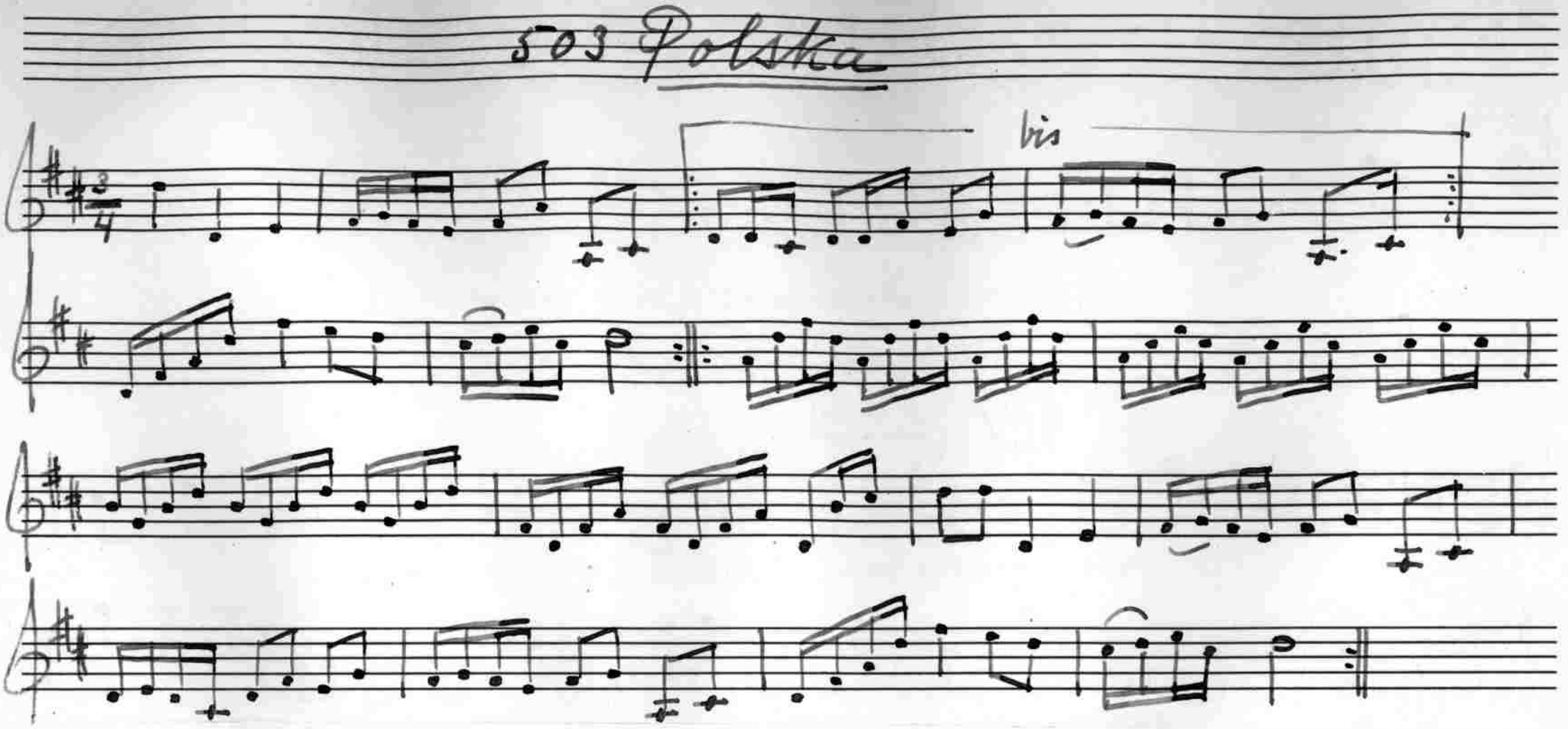

Polskan är känd genom handskrifter från I700-talet och är tryckt i olika publikationer. Den förekommer överallt annorstädes i d-moll. *

504 Polska

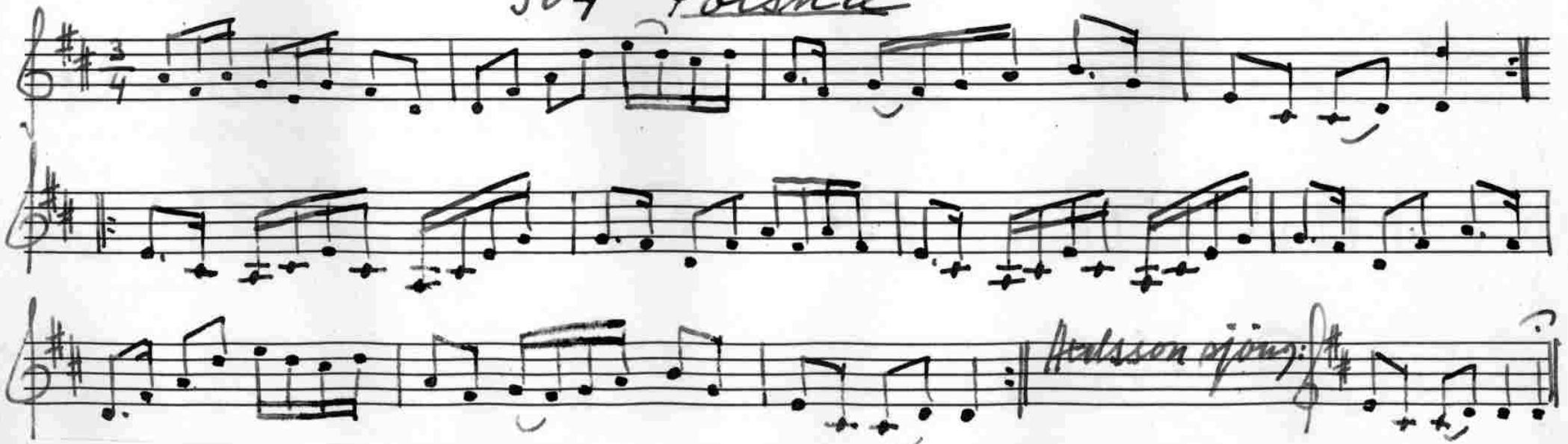

* Jfr t.ex. Leffler: Bidr. t. Söderm. äld. kulturhist. I n:r 90 och Rosenberg, 160 Polskor, visor och danslekar n:r 20.

505 Polska

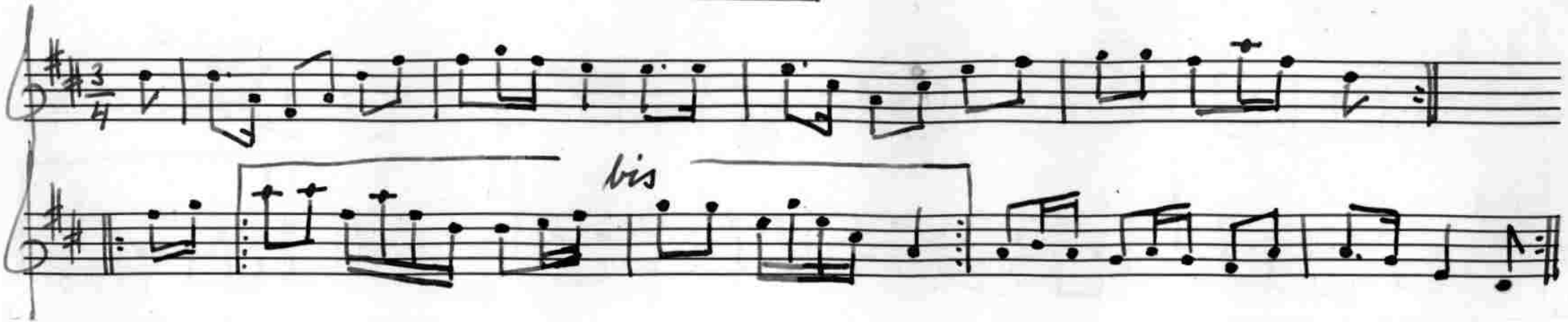

Text: "Jag har en liten gumma, känner ni den, san?

Hon går i grannas by och smäller med smen, san." (Trall.)

506 Vals

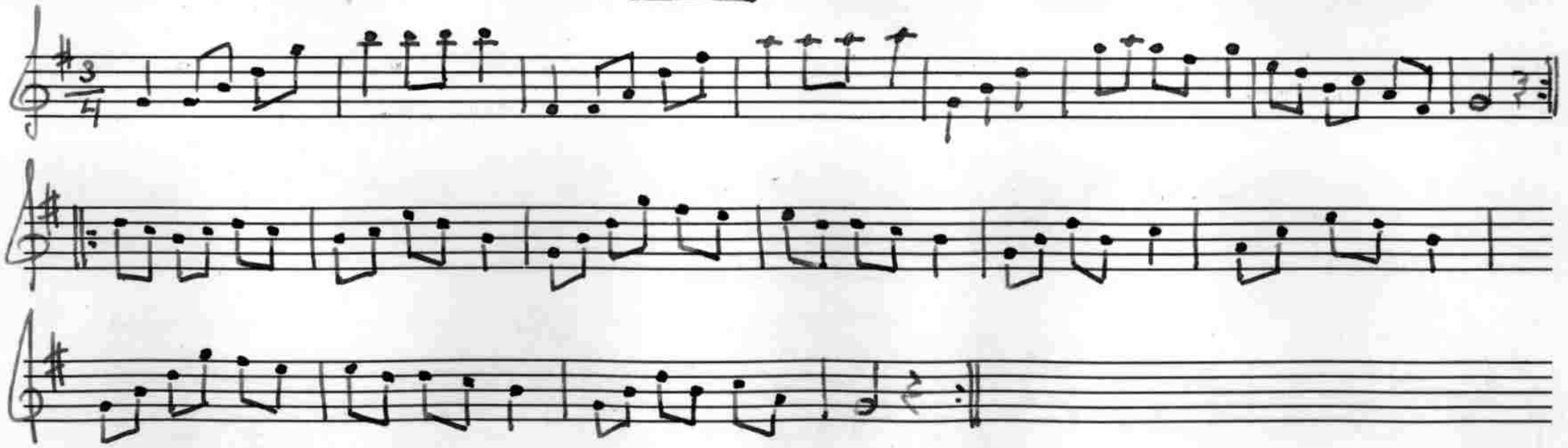

507 Vals

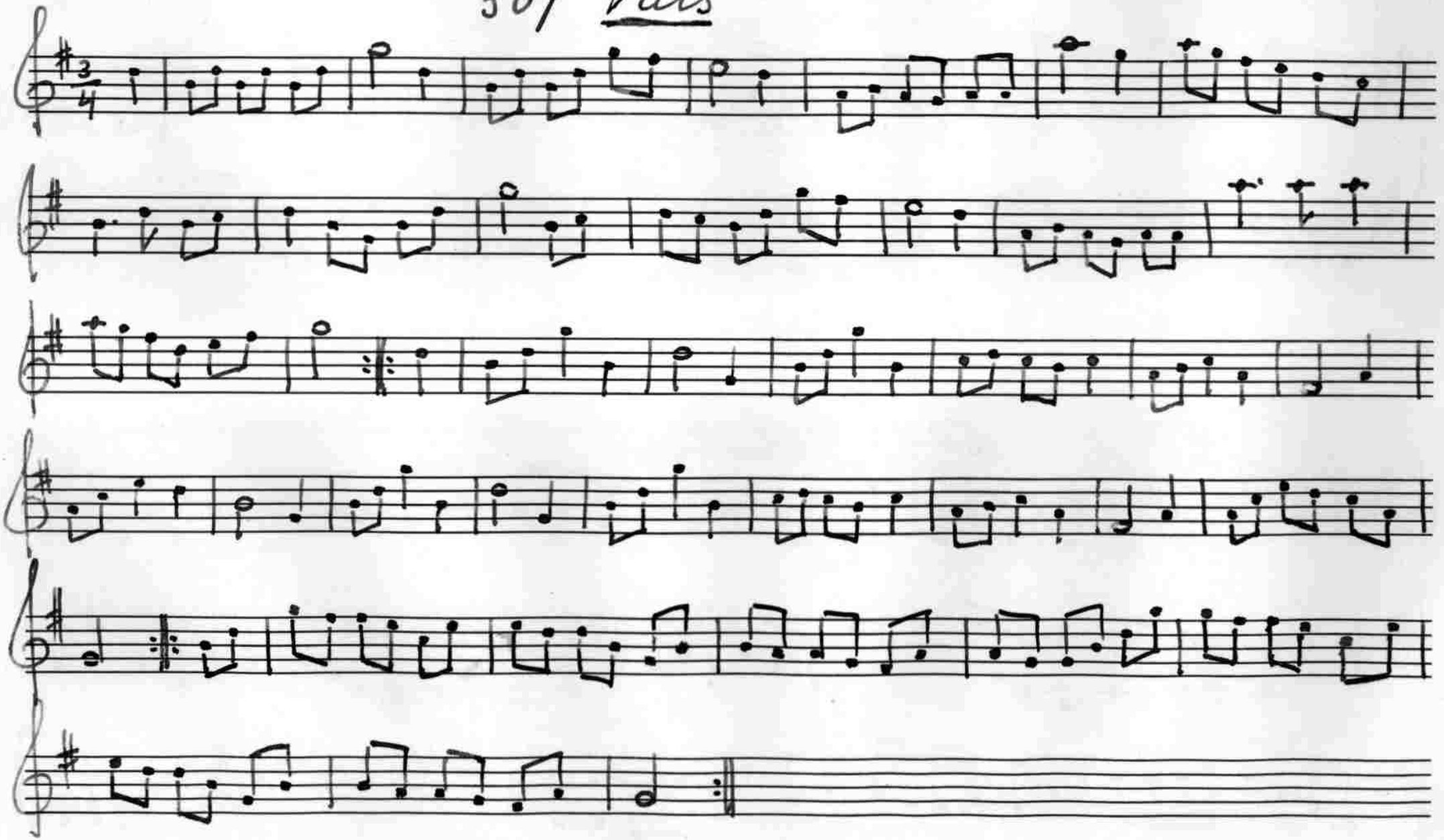

508 Polska
efter fadern

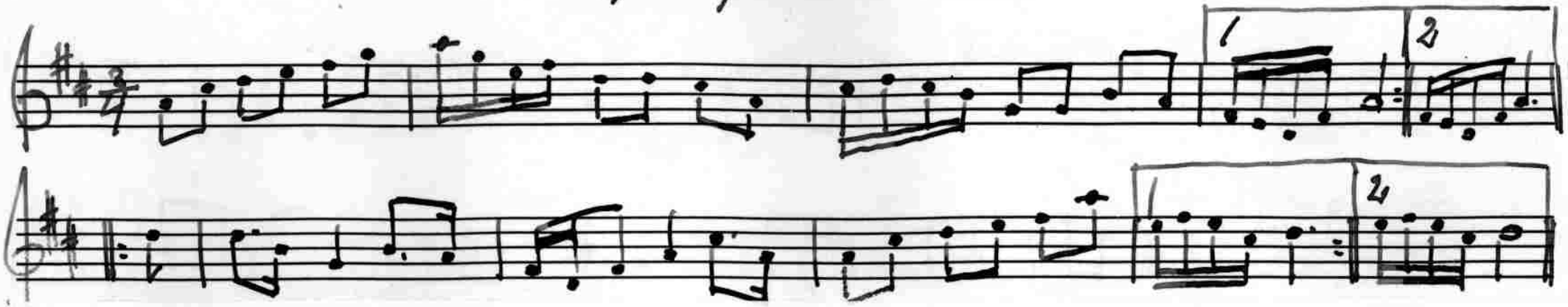

En variant av polskan - i moll - sjöngs i Dalarna med följande text:

"Kan förundra vad mor ska säja nu, då hon får en sådan slarv till måg".

Jfr Svenska Låtar, Dalarna, h. I n:r 52

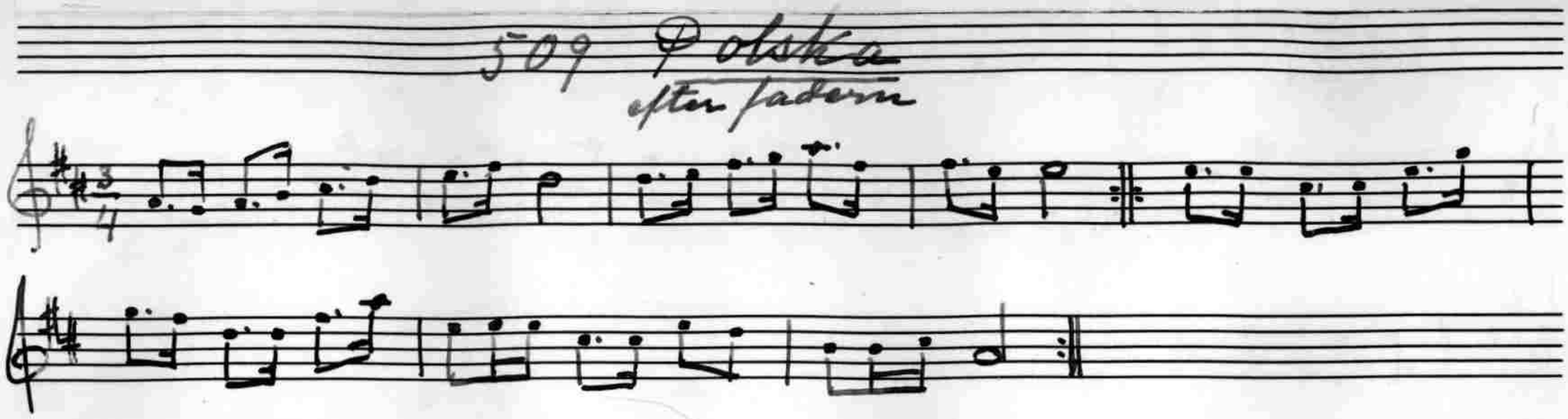

Text: "Gubben stod på logen, borra hjul,
å byxorna var spruckna mitt itu.
Gubben stod å luta, tasken hängde ute,
lilla Lisa stod och såg därpå.

Och lilla Lisa sade till sin mor:
"denna bassen bliver mig för stor;
den kan jag ej hysa utan släppa fisar"
sade lilla Lisa till sin mor.

Men gumman svara'hon - som full av tus:
" Huvudstupa ska han i din mus,
du må pipa, gnälla och med röven smälla
stora ballar ska du låna hus".

Axelsson hörde polskan sjungas då han var tolv år, av en nittioårig gubbe från Runtuna vid namn Kullrig.

Jfr Svenska Låtar, Södermanland n:r 179, Bohuslän och Halland n:r 46 och Västergötland n:r 107.

510 Polska
efter fadern

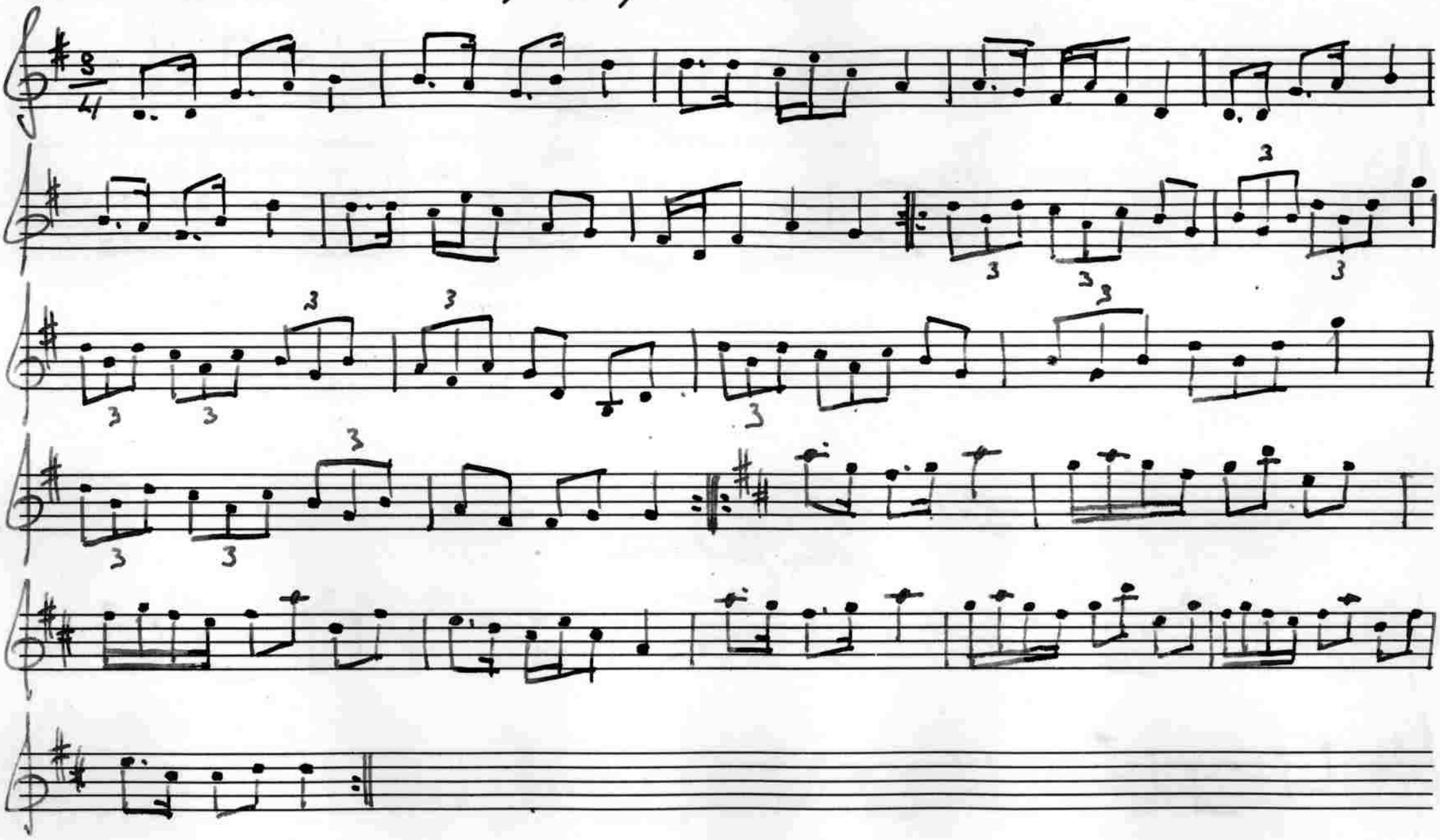

Melodien är en variant av en i Uppland och Dalarna uppteckнad polska. Andra reprisen ingår i den s.k. Jössehäradspolskan.

Jfr Svenska Låtar, Dalarna, h. I n:r 153 och III n:r 987 och Uppland n:r 31.

511 Polska

efter fadern

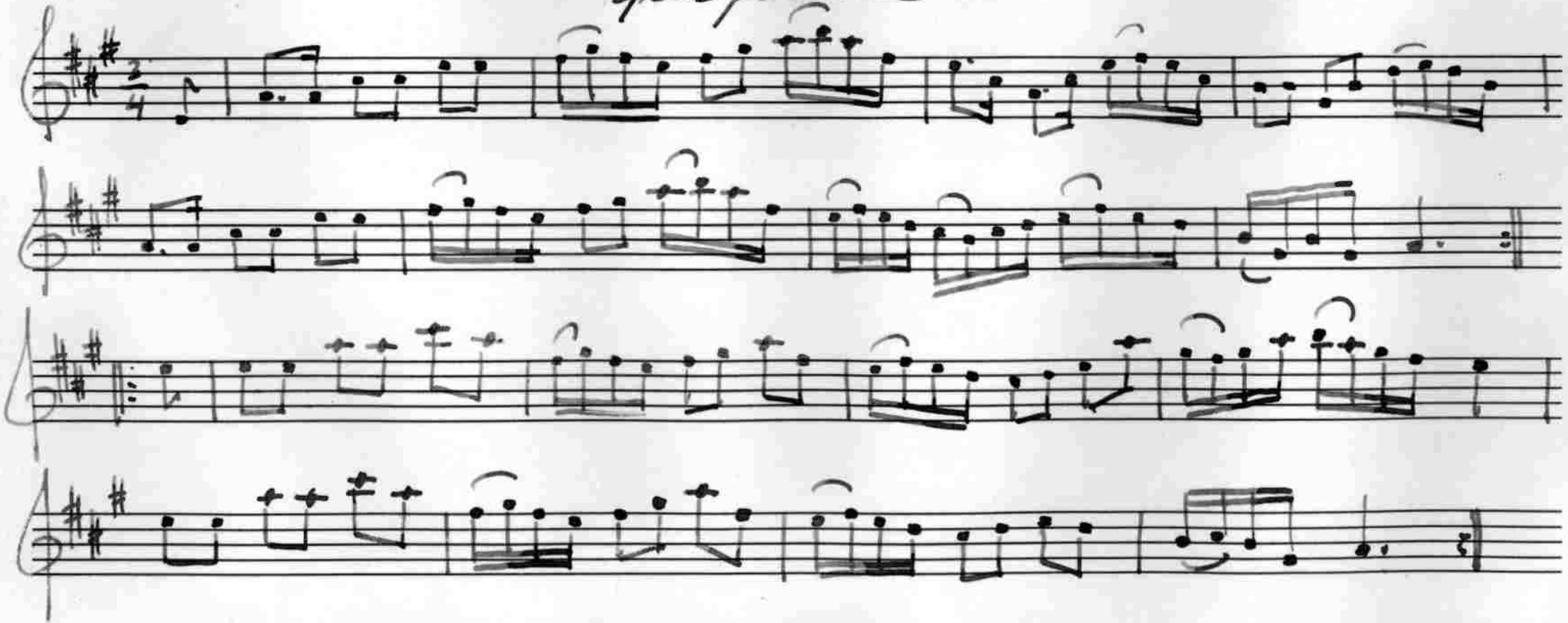

512 Polska

efter fadern

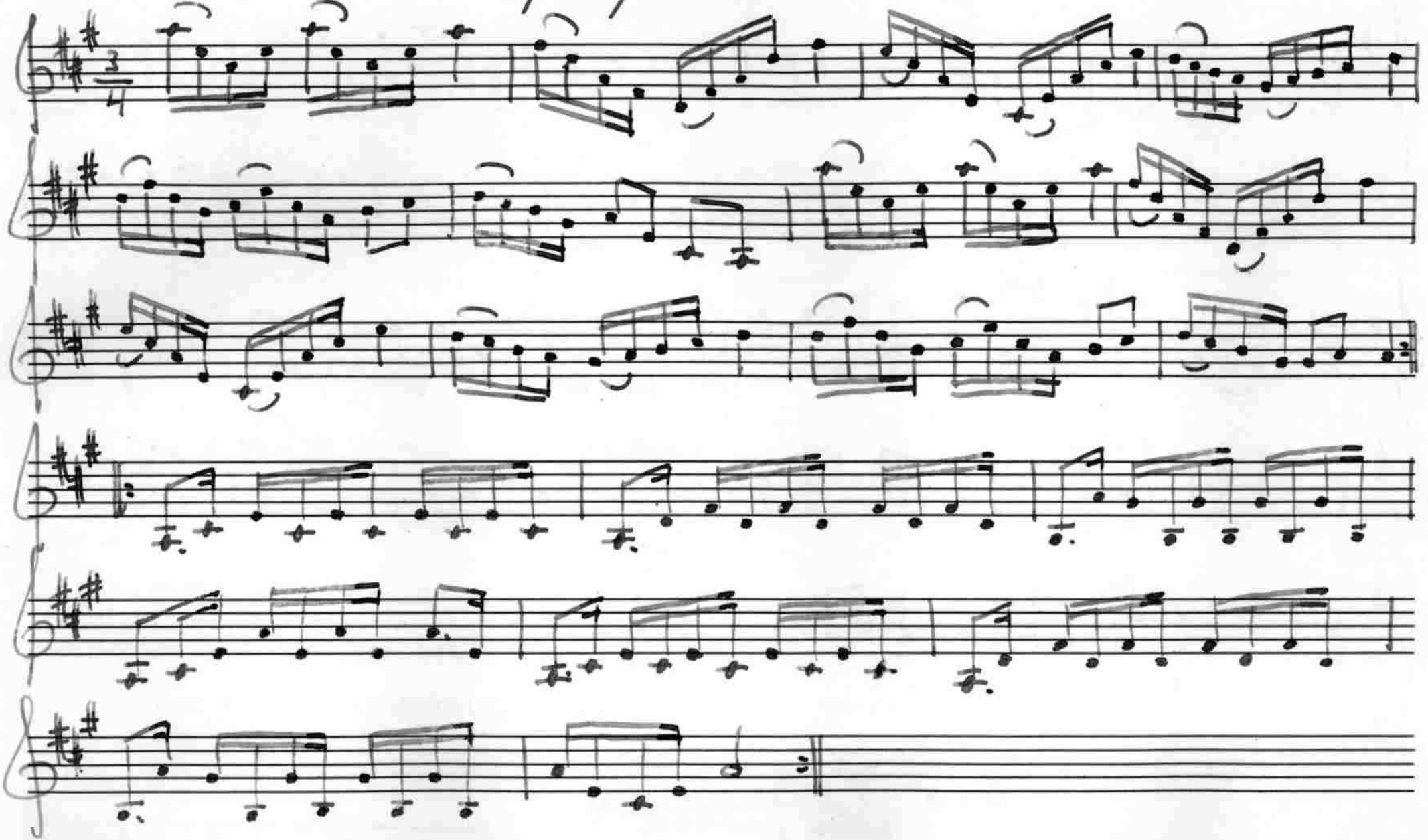

513 Vals

efter fadern

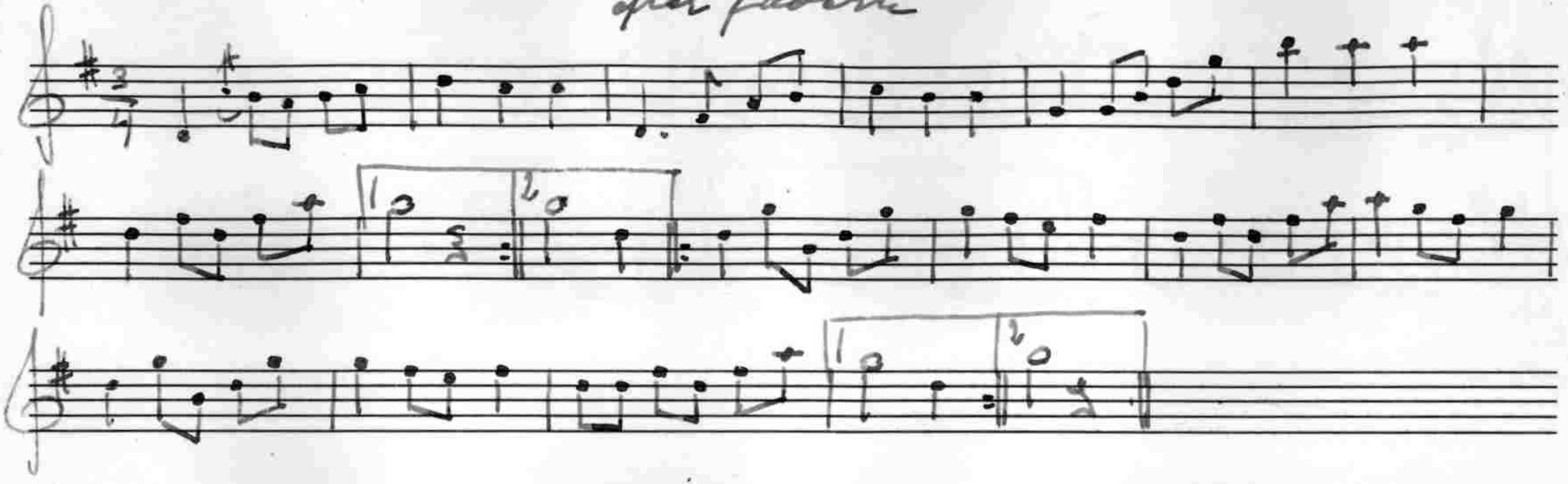

514 Visa

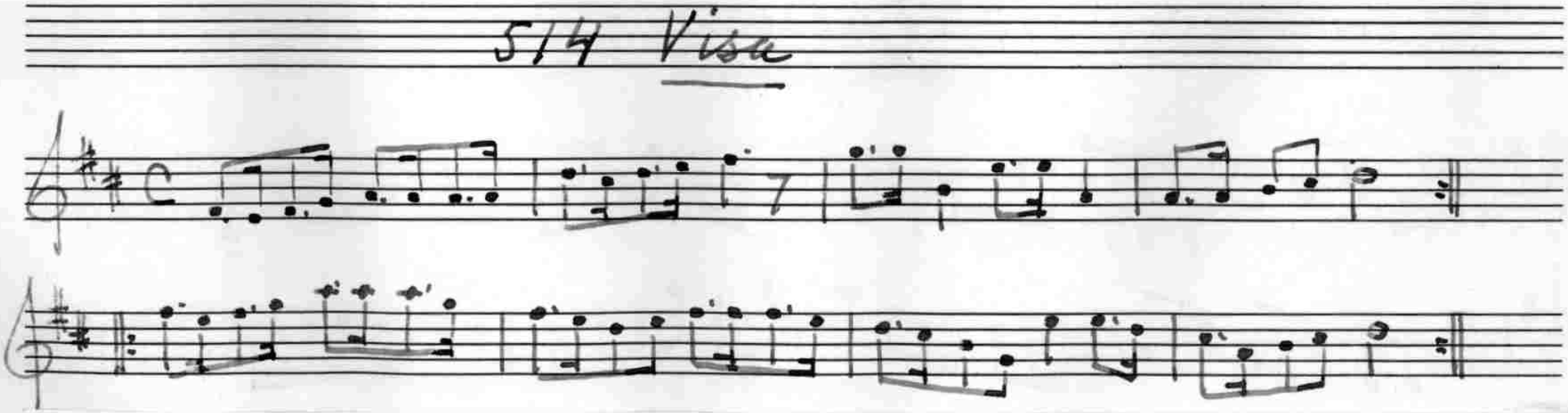

Axelsson hörde visan - till vilken fanns text, vilken han nu ej mindes - när han 1890 exercerade beväring i Malmköping.

Melodien synes vara en travestering av en under n:r 58 meddelad vals. Se även nr 358. Jfr Svenska Låtar, Dalarna, h. I n:r 93.

515 Vals
efter fadern

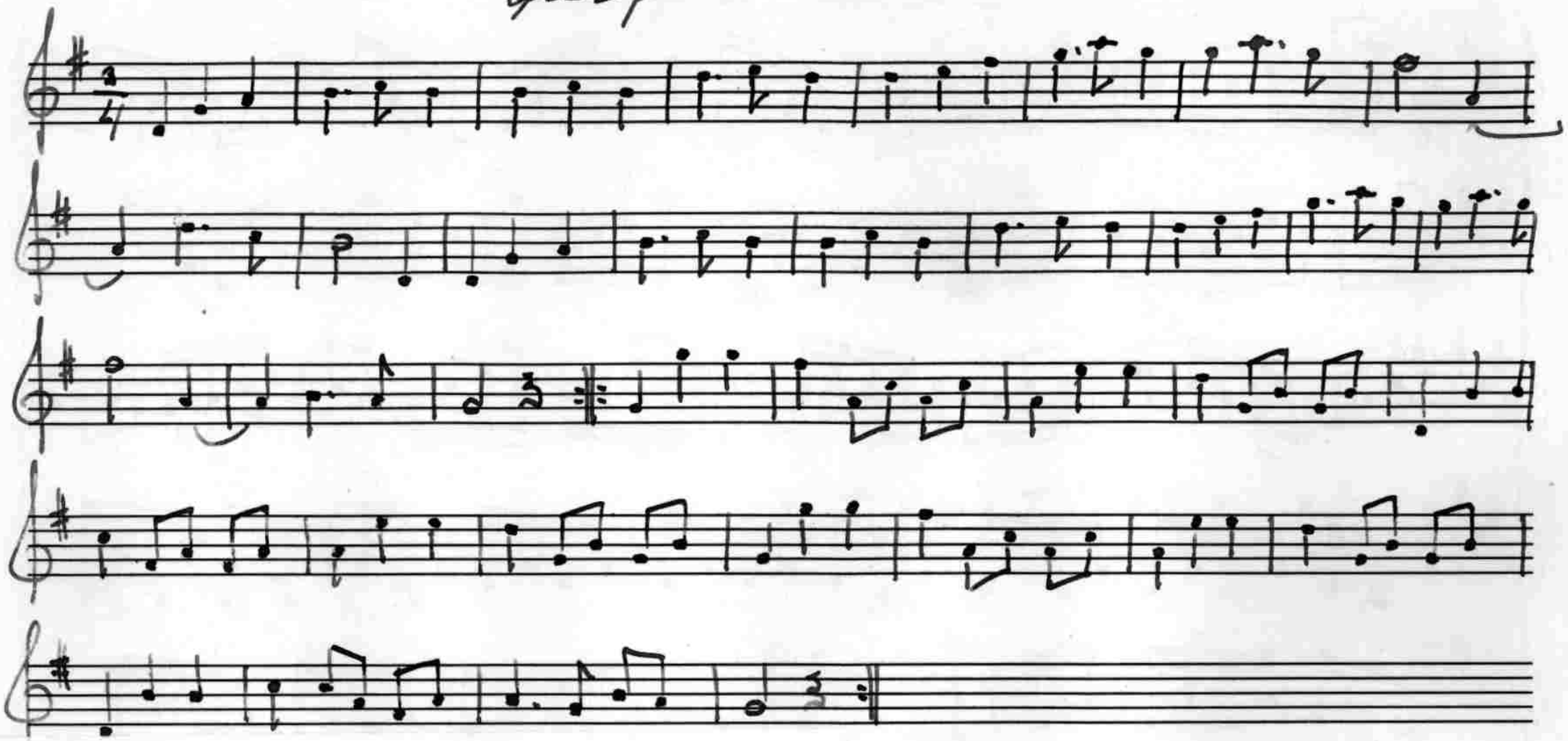

Valsen uppgavs ha kommit från Bogsta.

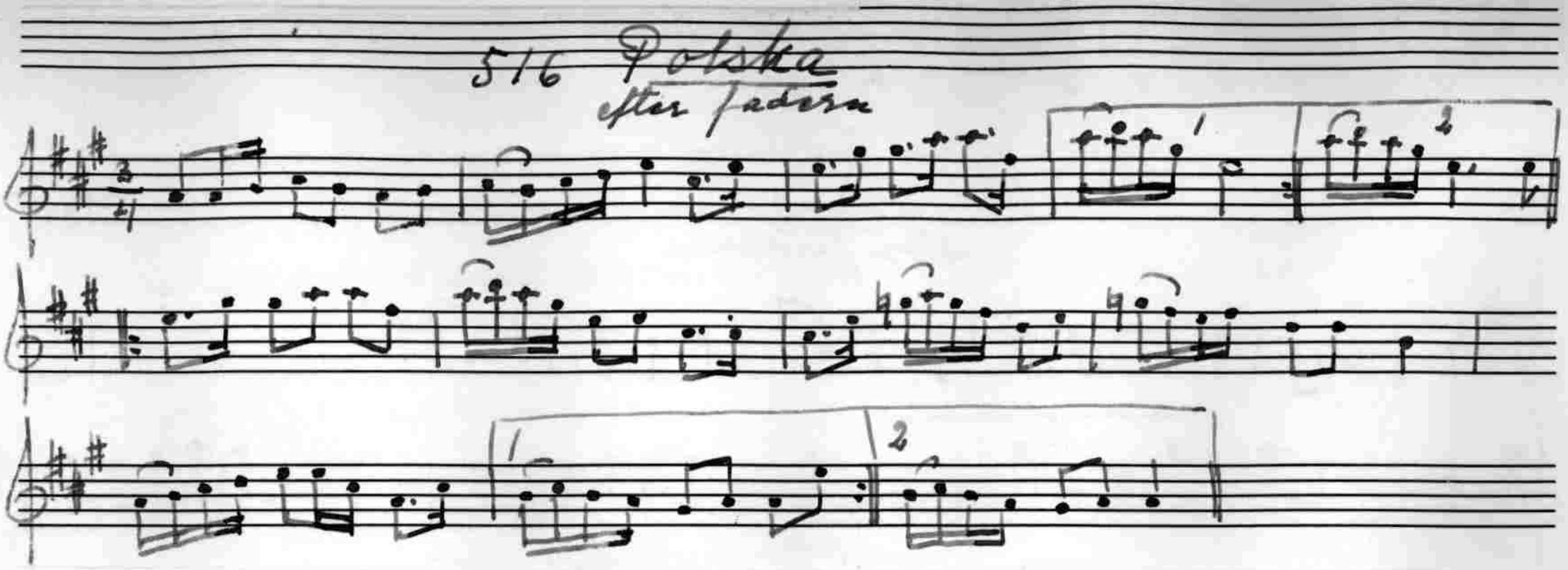

En variant av polskan - i moll - ingår i Bagges 76 Polskor från Östergötland, n:r 32.

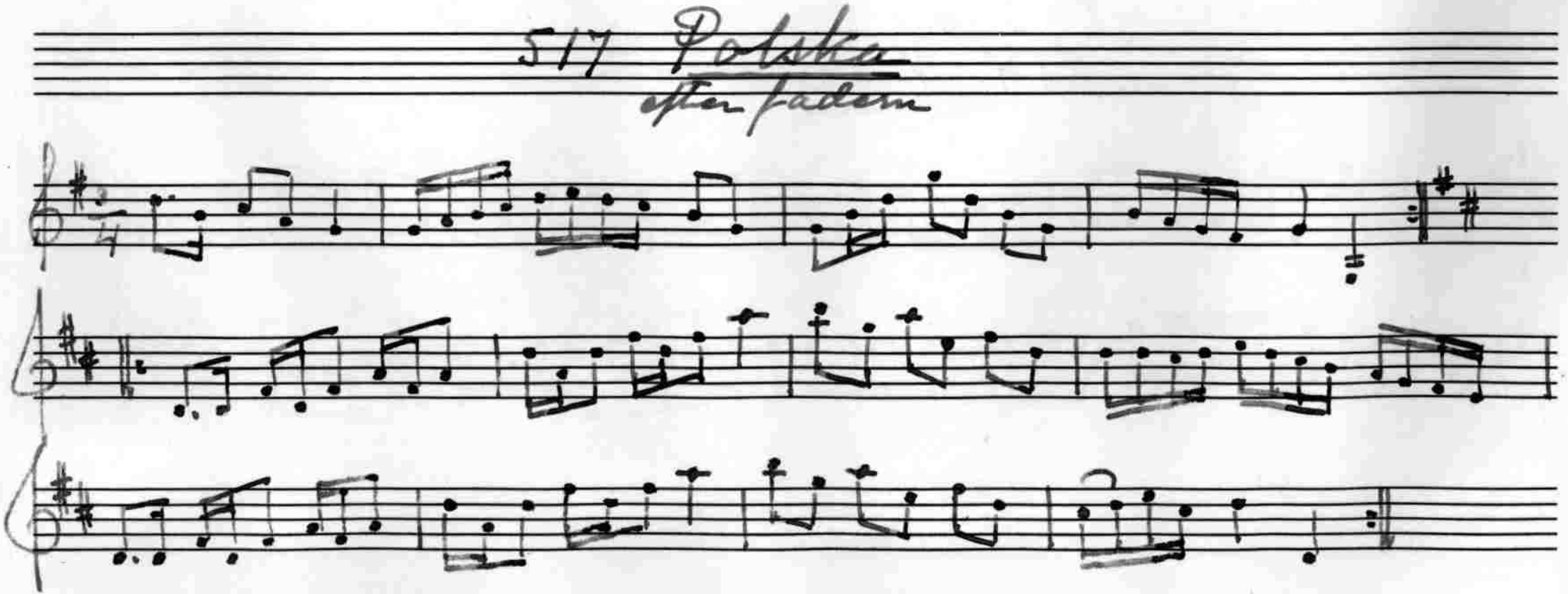
517 Polska
efter fadern

518 Polska
efter fadern

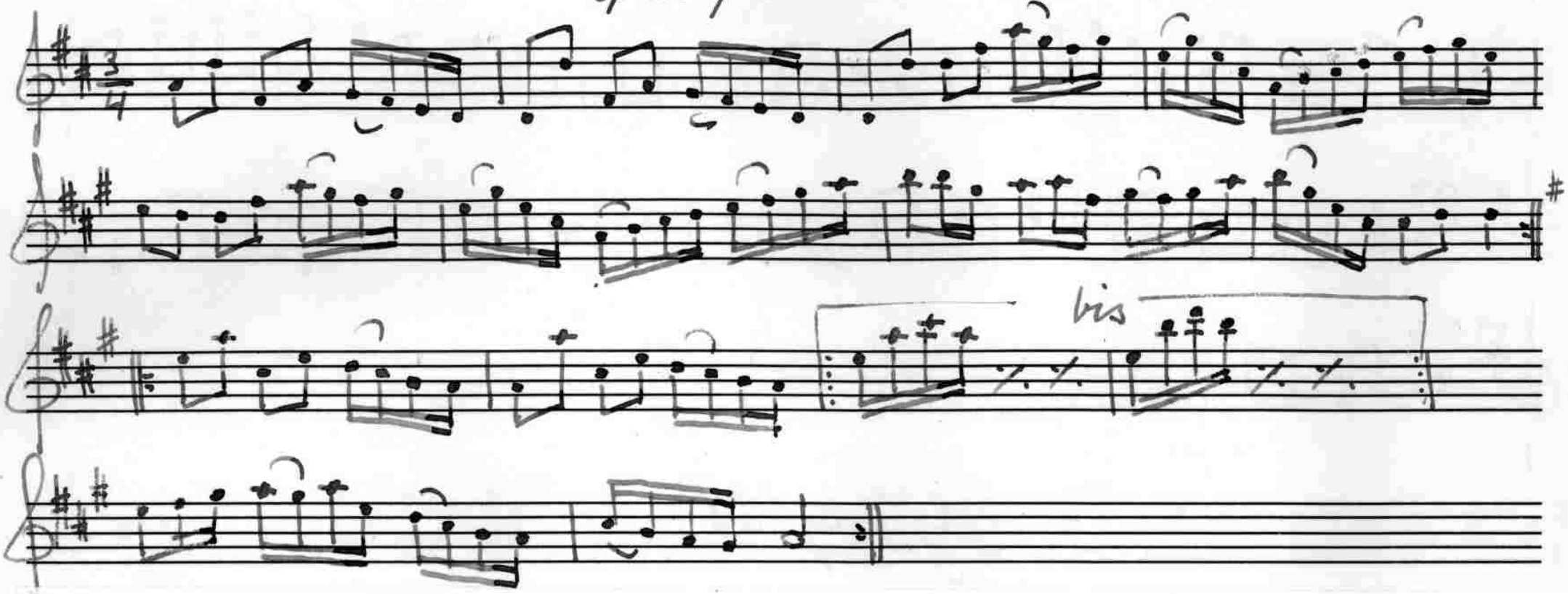

Polskan härstammar från 1700-talet och förekommer i skilda landskap.

Jfr Svenska Låtar, Småland, Öland och Blekinge n:r 78 och 144 samt Närke n:r 276. Se anmärkningen där.

519 Polska
efter fadern

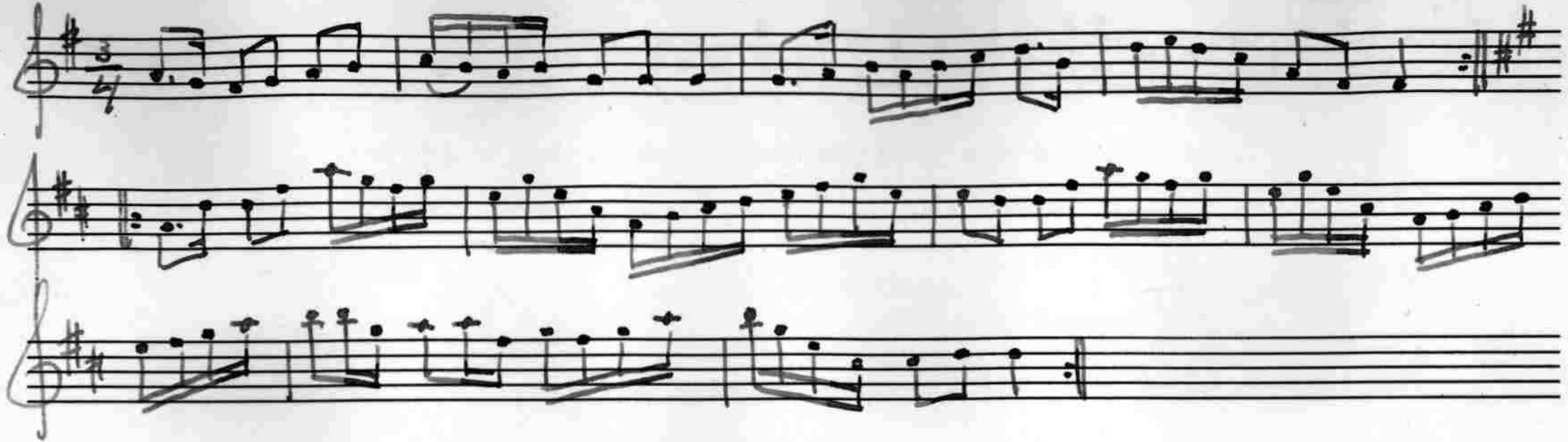

520 Polska

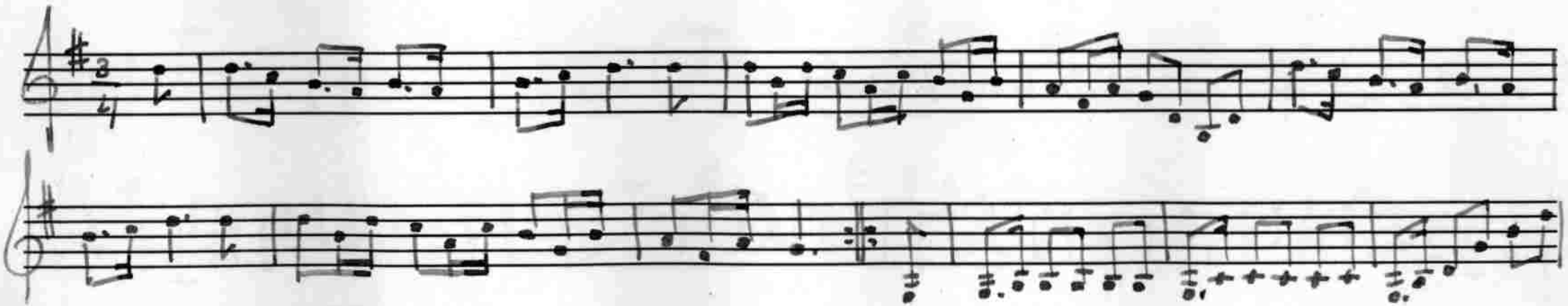

Låten kallades 'Pinntorpafruns polska'. Axelsson hade lärt den av en statdräng vid Östtorp.

Text: "Söte jävel, ta mej inte än,
a tadeli, tadeli, tadeli, da ja ja ja.
Jo, jag tar dej, tar dej, tar dej, tar dej,
för du har länge nogsamt vänt' på mej, sa'n".

521 Vals
efter fadern

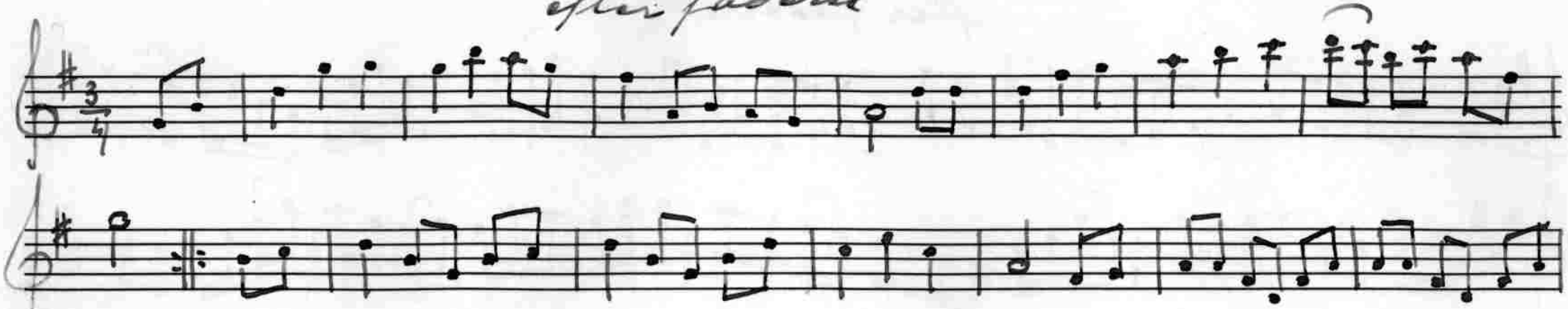

Text: "Ja, värdes den flickan som fått en spelman,
för kan hon bara dansa, nog spelar väl han".

594 Gånglåt

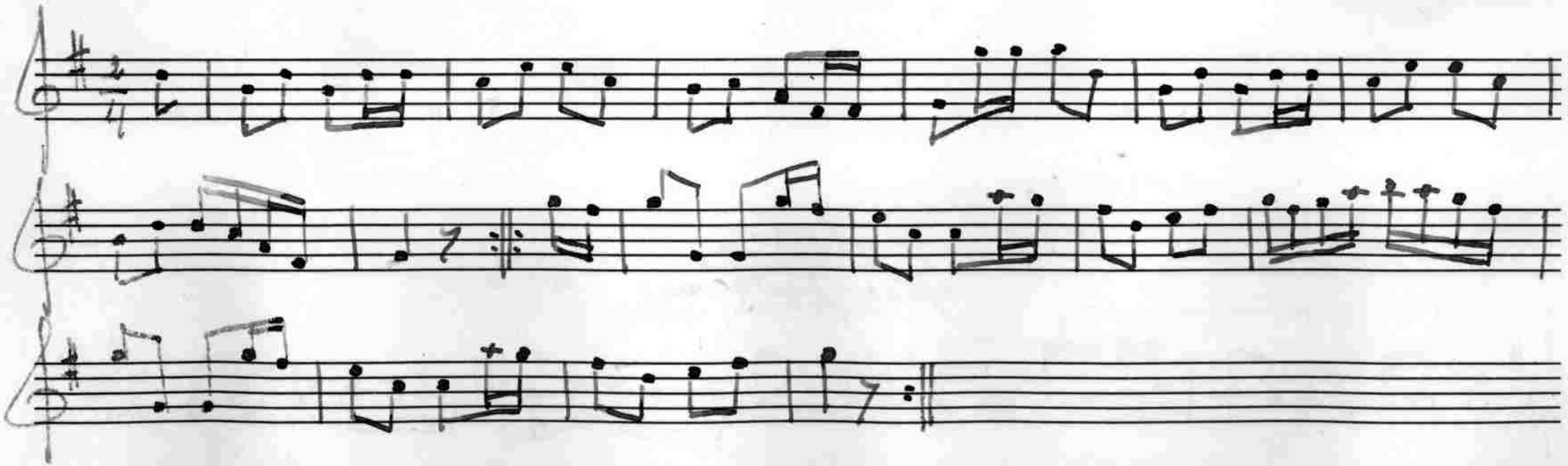

I ett sällskap sjöng en yngling denna gånglåt med följande text:

"Och det är sant att nitton skräddare väger ett pund".

Skräddaren och spelmannen Johan Edvard Andersson i Nyköping, som var med i sällskapet, kände sig kränkt och 'lappade' till ynglingen med orden:

"Jag ska visa att en skräddare väger mer än ett skålpund".

523 Vals

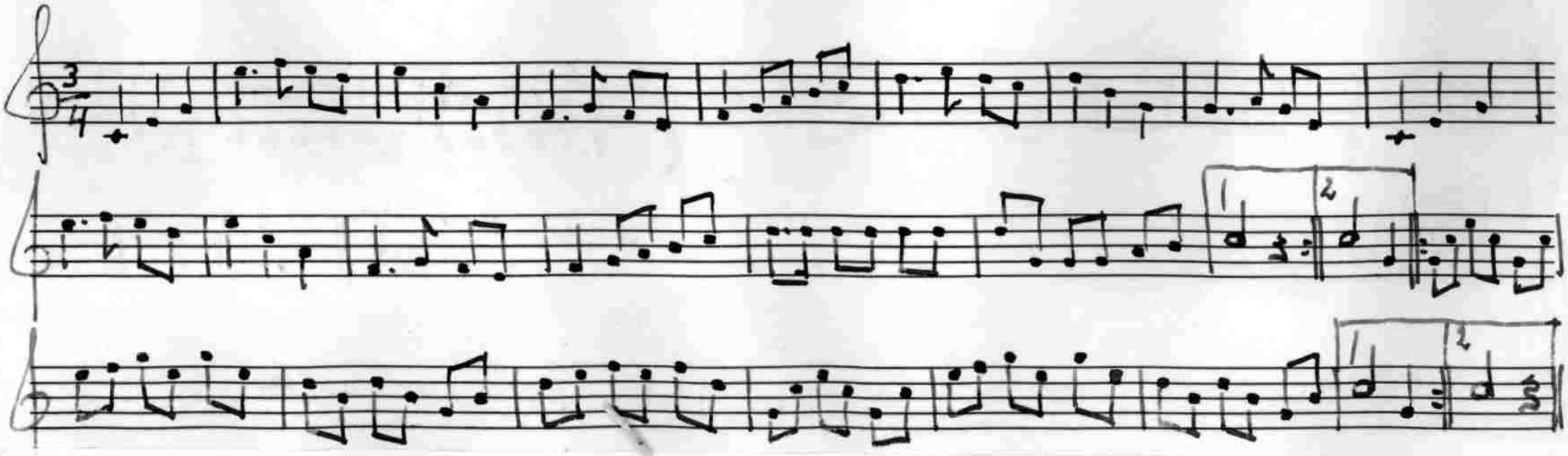

Efter Janne Lundkvist i Runtuna; en stalldräng vid Runtuna gård som spelade fiol.

Lundkvist kallade låten för 'verldens liksta vals'.

524 Marsch efter fadern

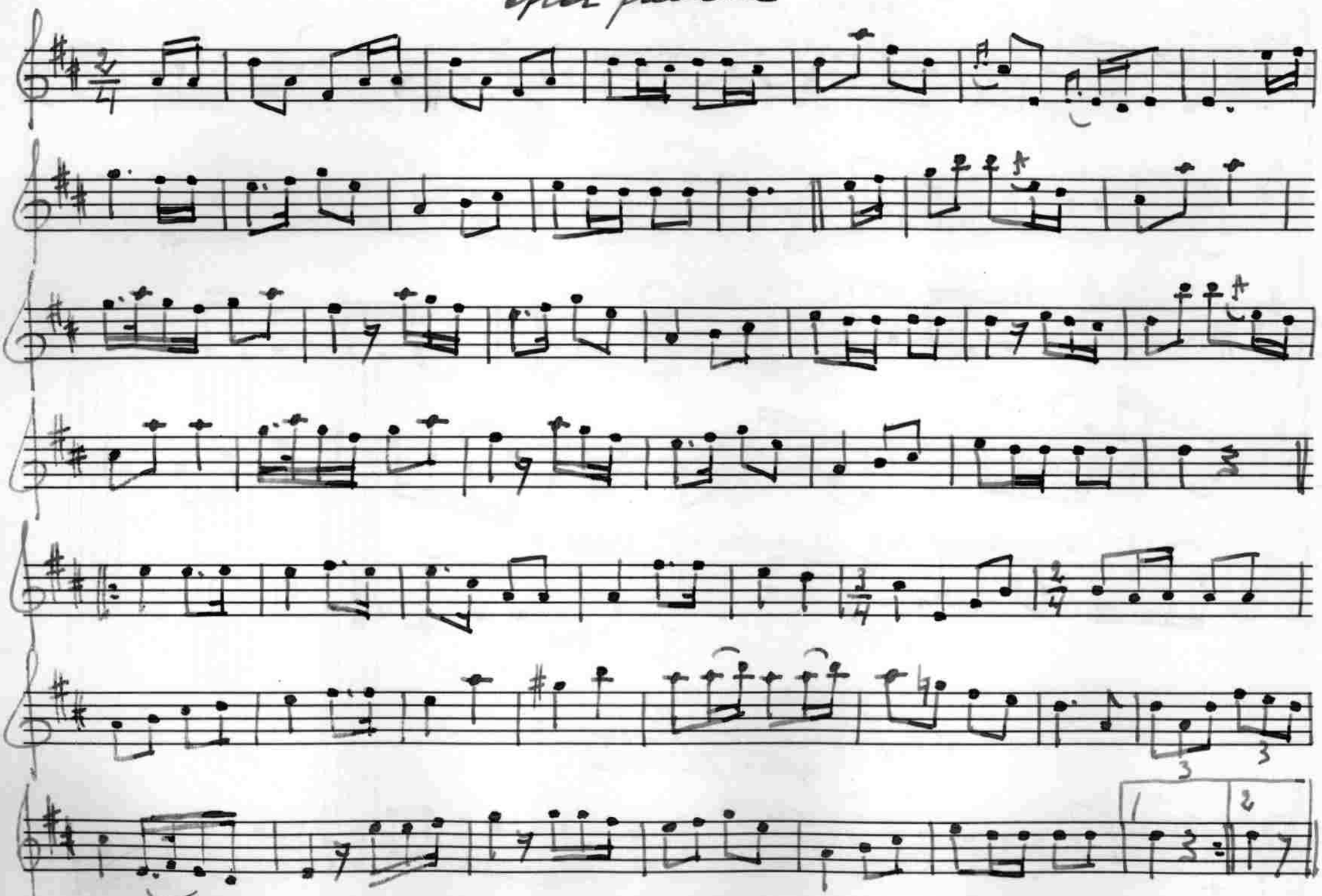

Jfr n:r 173 - (se anmärkningen där) -, n:r 247 och 471.

525 Vals
after Fadern

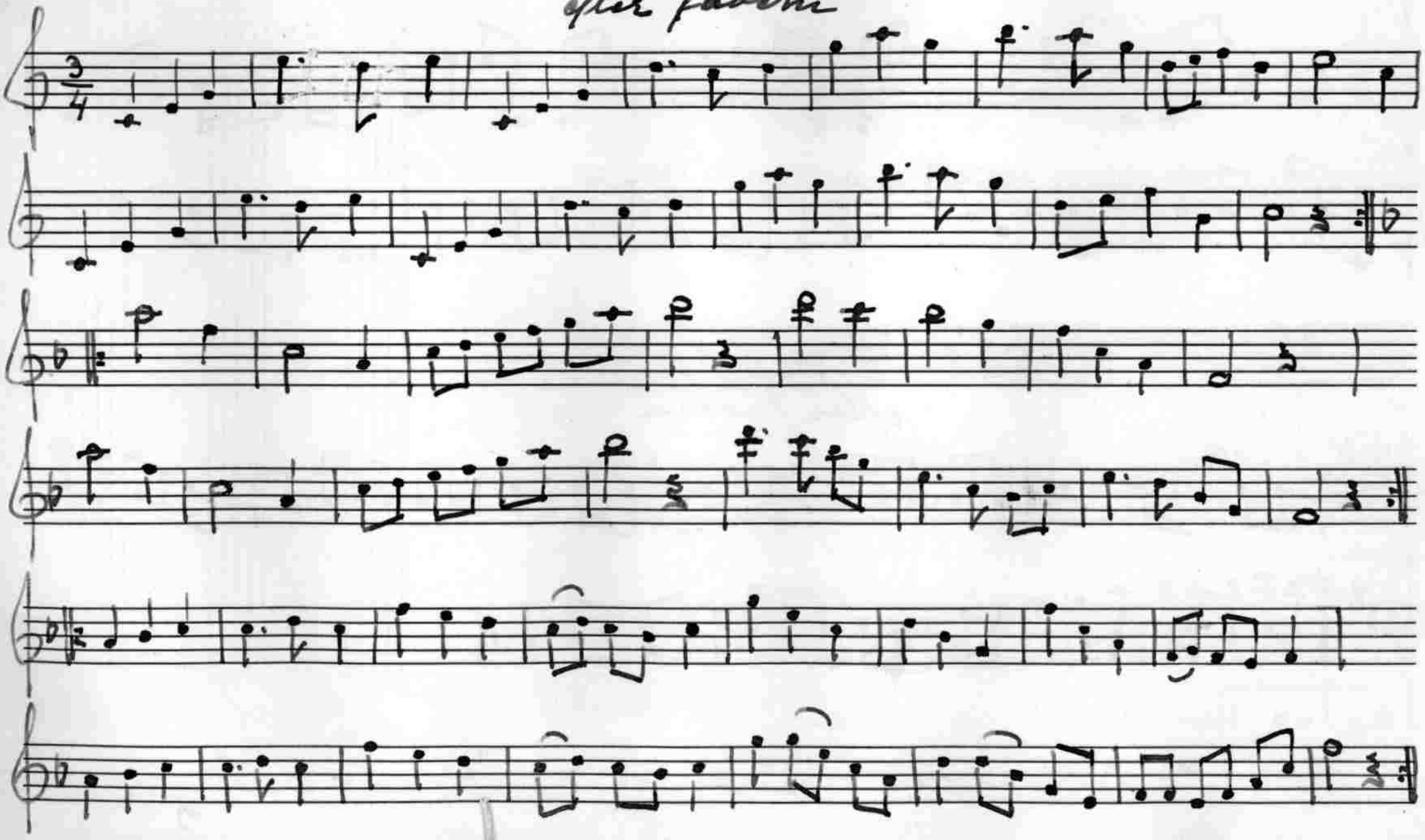

526 Polska
after Fadern

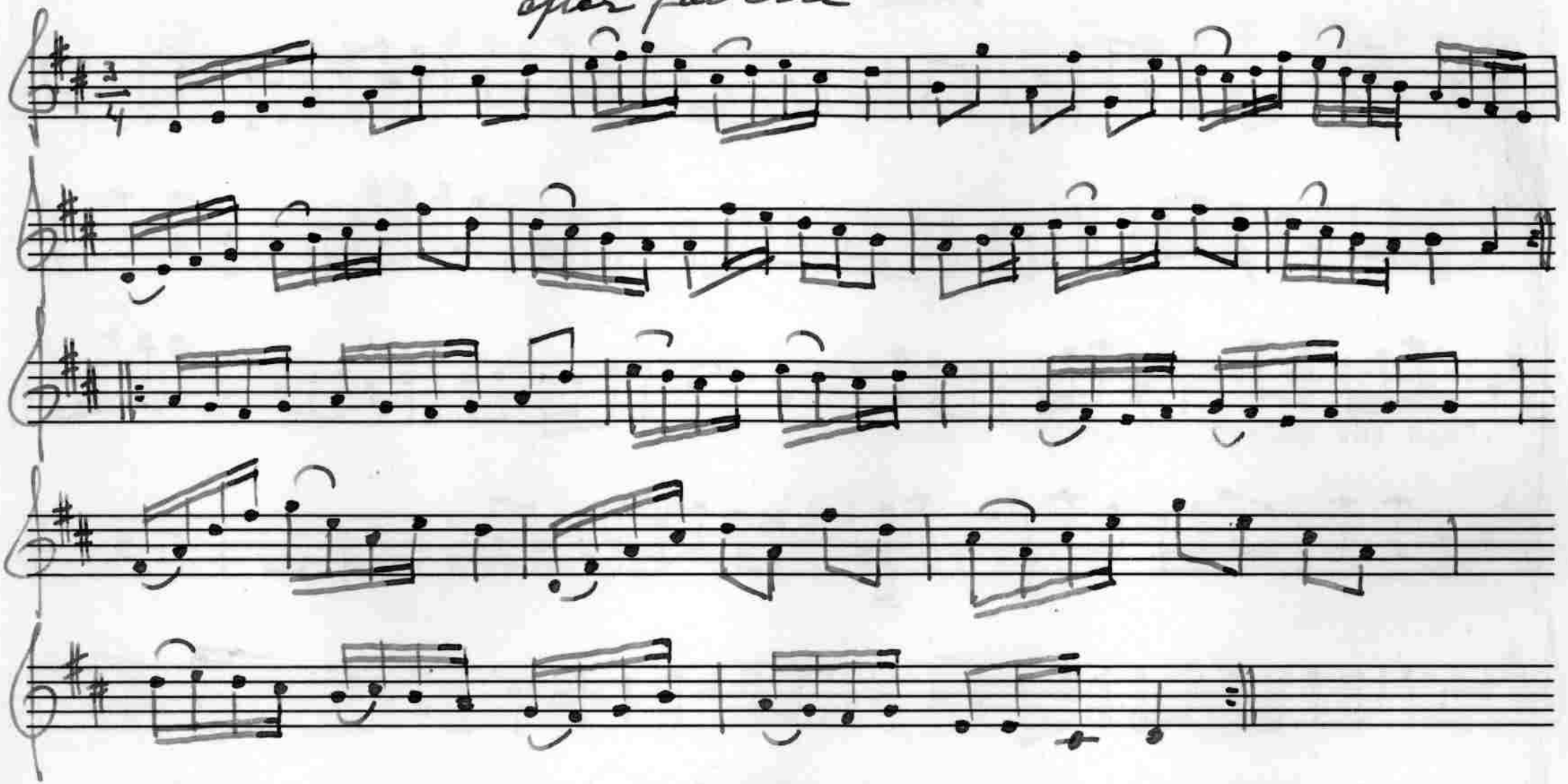

527 Polska

after Fadera

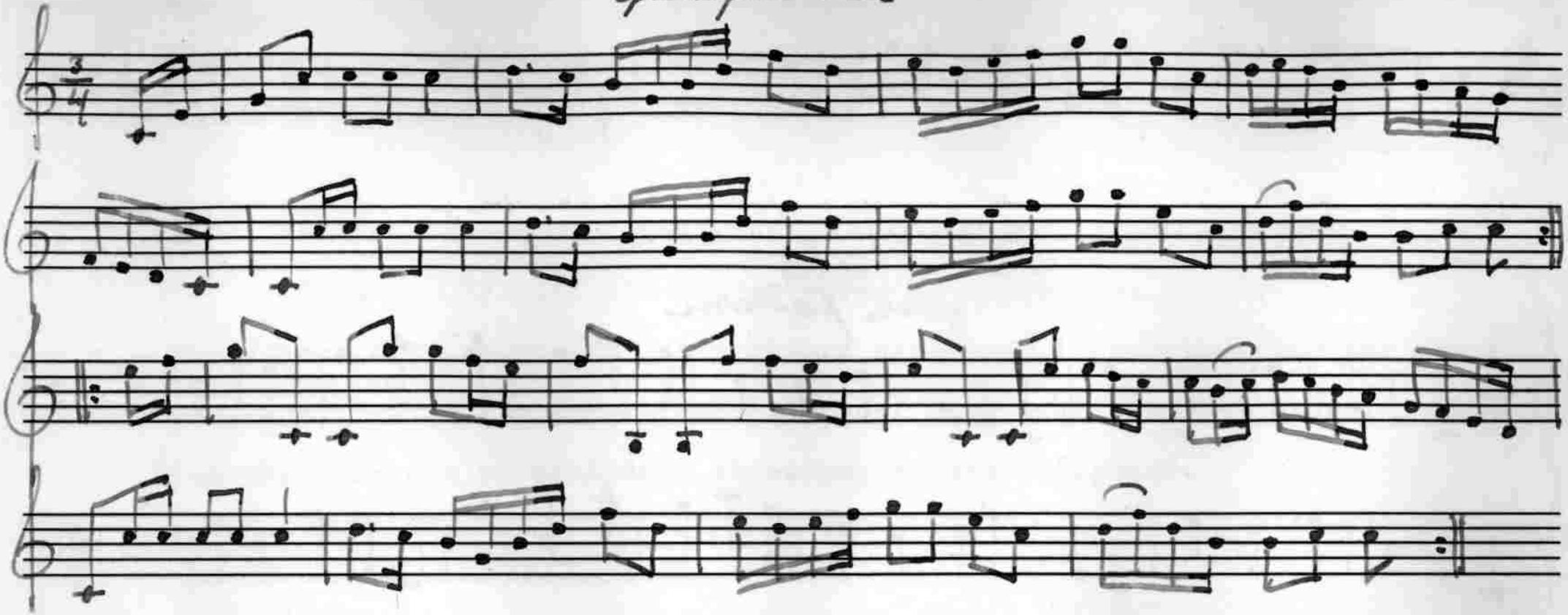

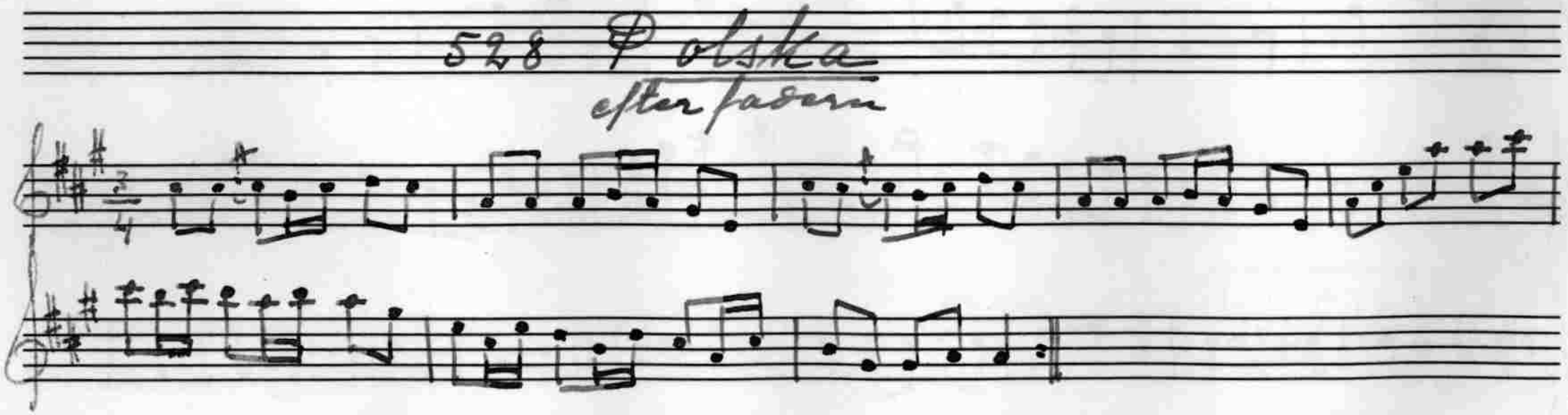

Polskan hade ännu en repris vilken Axelsson nu ej kunde påminna sig.

529 Polska
efter fadern

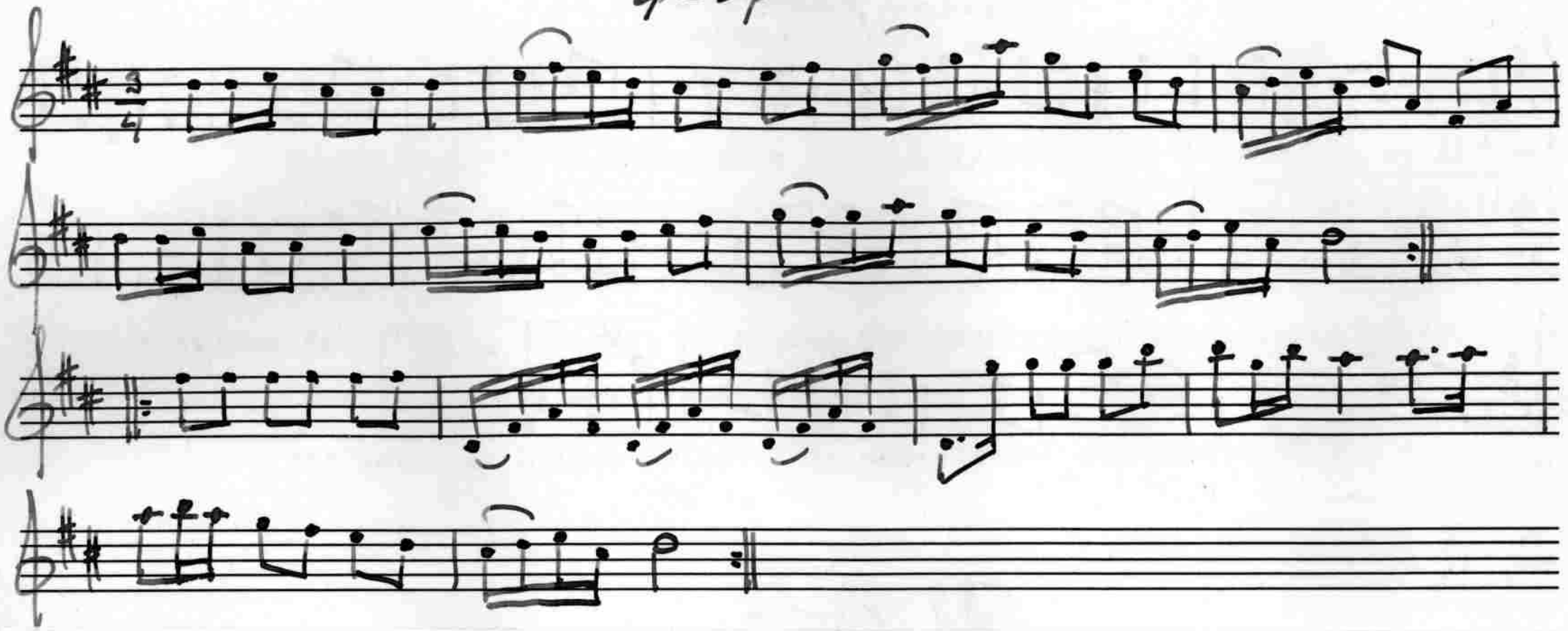

Till polskans första repris sjöngs: "En sup till, det kan jag väl få", etc.

Andra reprisen har Melker Andersson själv gjort.

Se anmärkningen till n:r 645

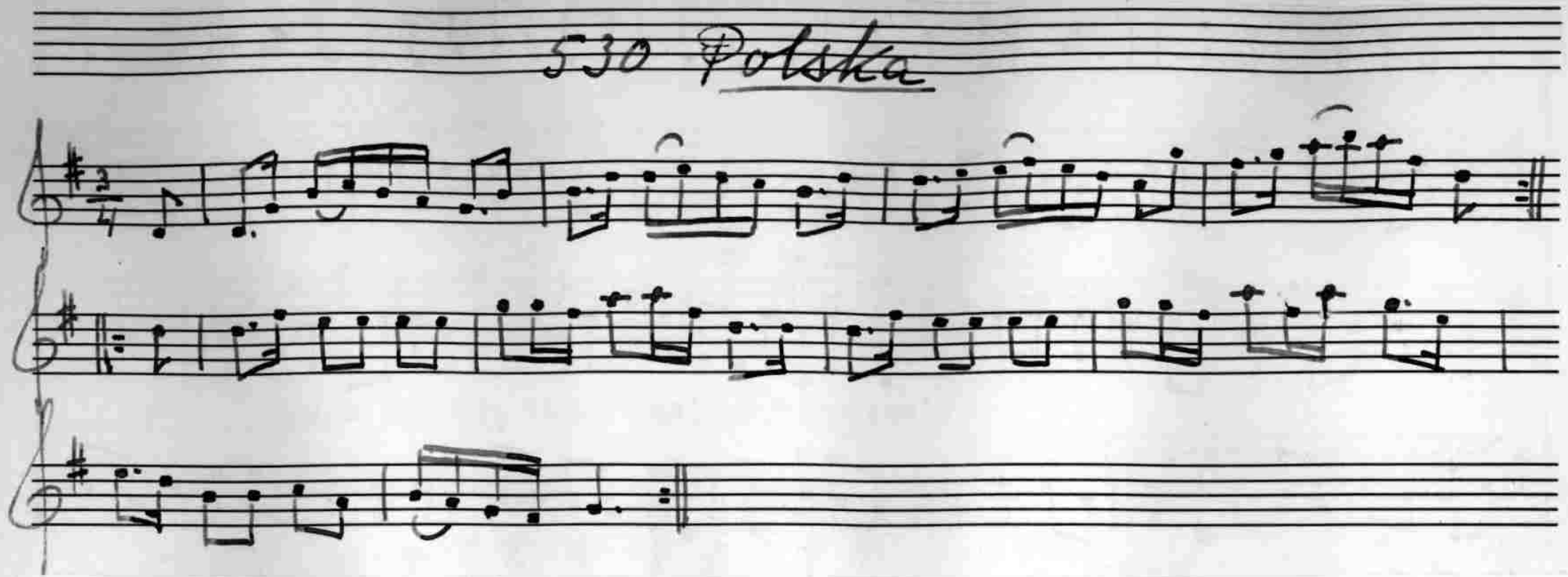

Efter en skräddare och spelman från Odensberga i Runtuna socken som hette Strandberg, död sedan länge.

531 Vals

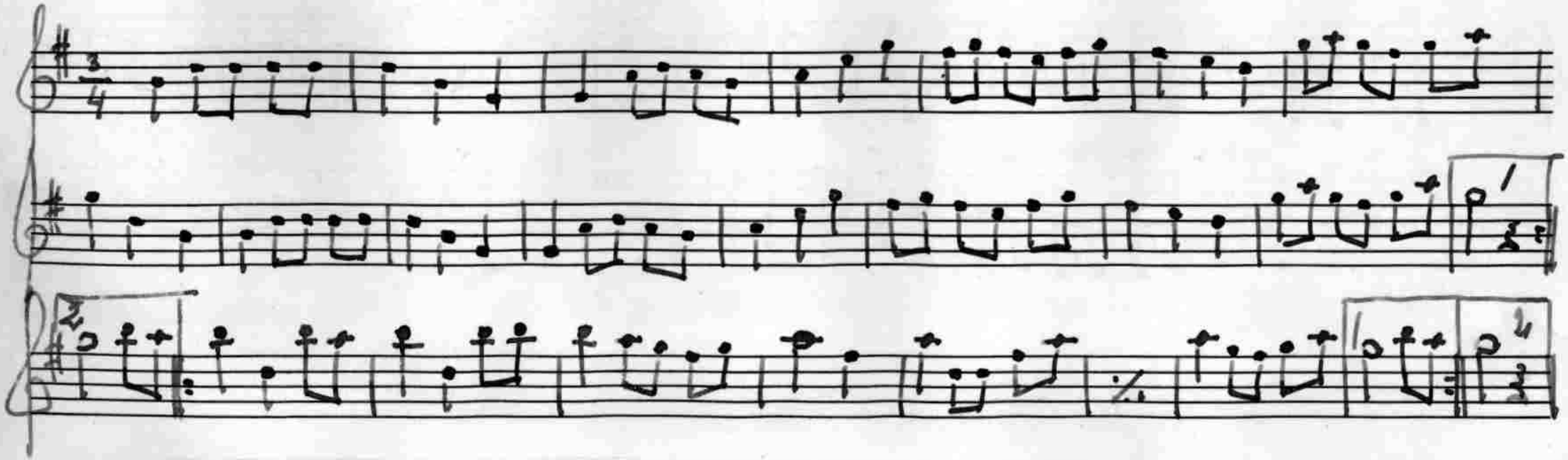

Efter en spelman Pettersson i Spelvik.

532 Vals
efter fadern

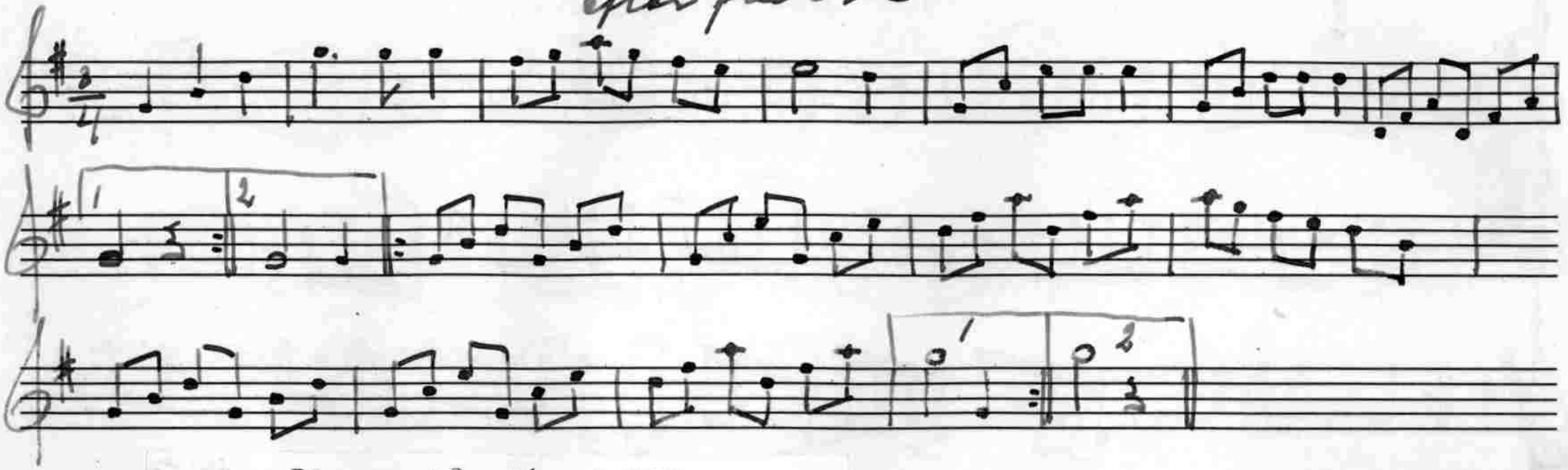

Jfr n:r 28, 56 och I20.

533 Vals

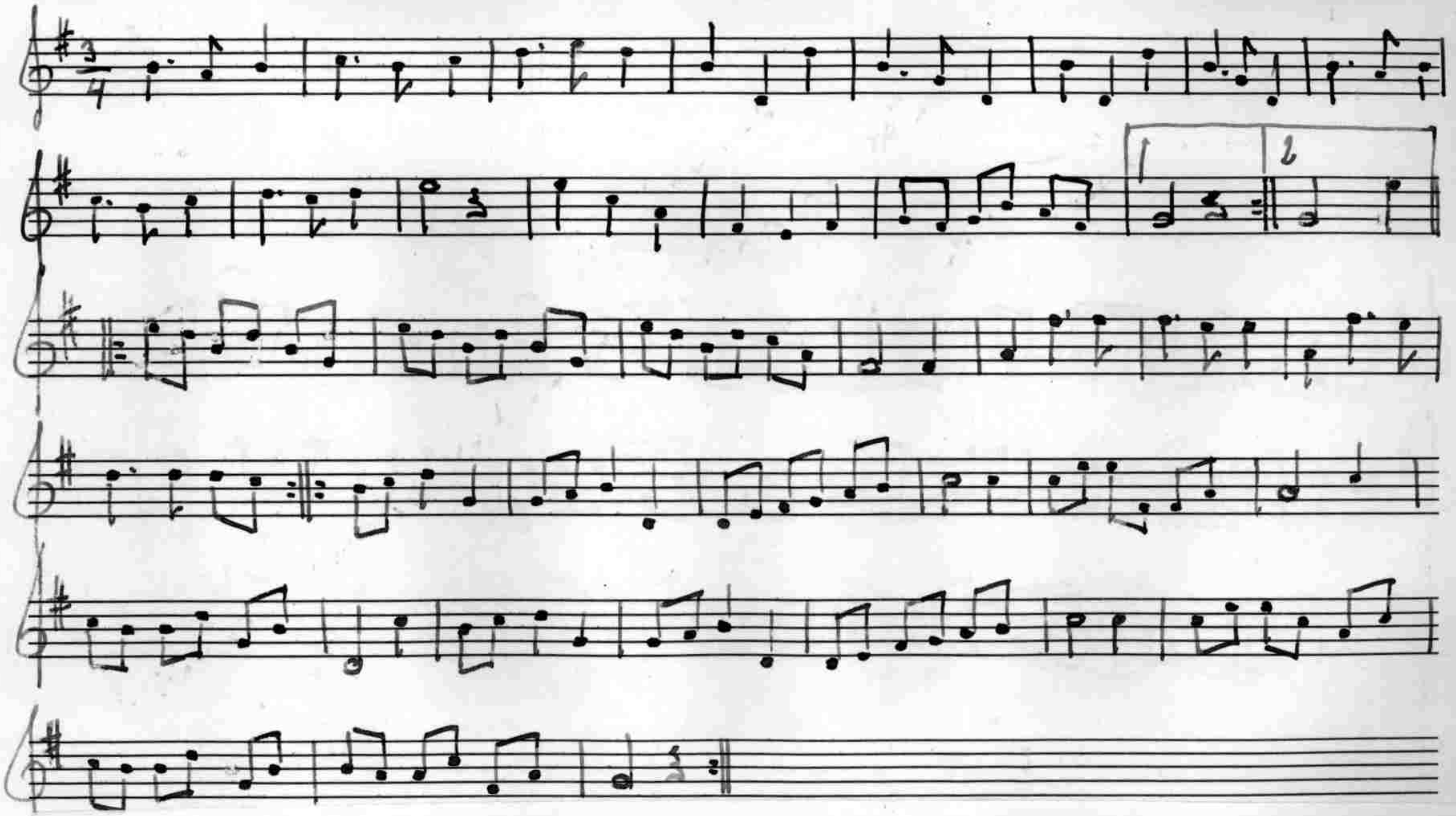

Melker Andersson hade lärt valsen av en flicka som spelade fiol.

534 Visa

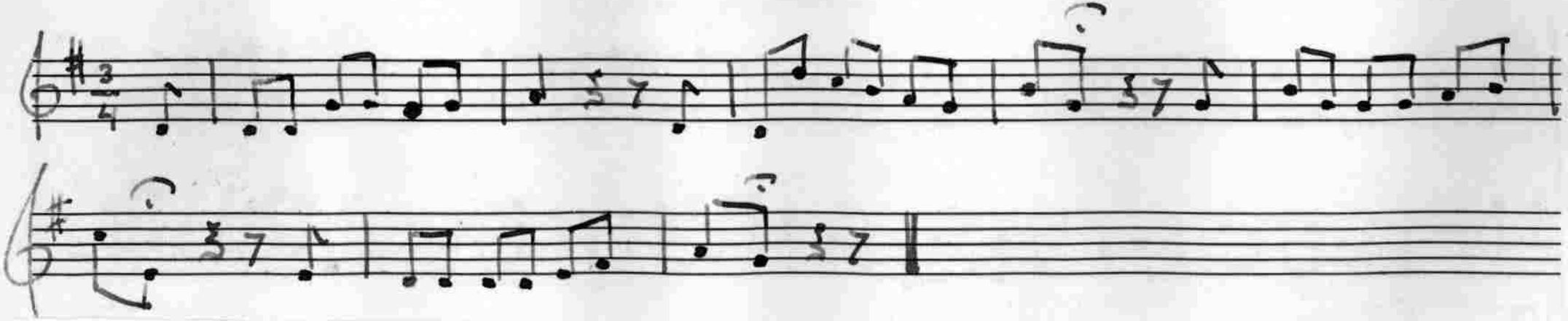

Text: "Om någon skulle finnas här, som så sin tid har levat efter,
och icke vet vad toddy är, jag gärna nu vill ge recepter".

Låten kallades för 'Toddyvisan'och sjöngs av en kronojägare Vahlström i Vagnhärad. Visan hade ännu två versar.

Polska ("Hornungen")

Tillhör Axel Axelssons rep.
(Sista numret) 2:dra repr. skall
införas. O.A.

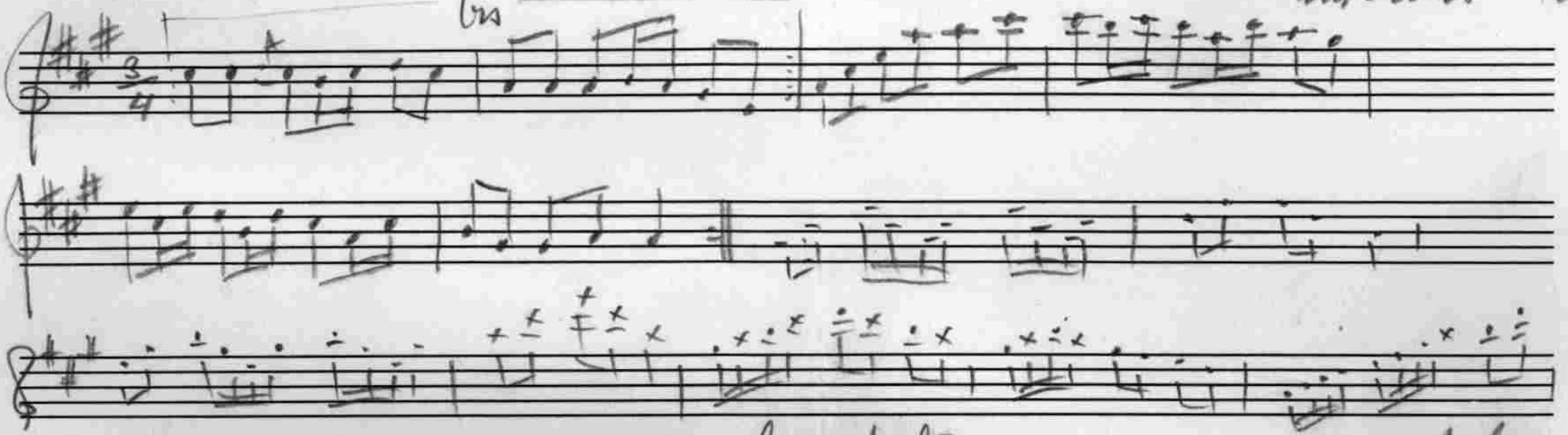

bis

En kvint lägre.
G. W. V

D-dur.

Införes i a-
dur som den
här står